

YOMIYEĞELE

SEWE

Sewe wi nawa senre

Yomiyegele sewe wi yen nagawa pa mba pi gbogolo pi yee na, ma pye yomiyegele naa nandalegele. Ki yomiyegele ke legera ta ma yiri wa wunlunana Salomo wi yeri (1-29), a kele ta ma yiri wa Aguri wi yeri (30), a kele ta ma yiri wa wunlunana Lemuweli wi yeri (31).

Ki yomiyegele ke yen naga nari we na yee nga na we daga mbaa we yinwege ki piin pilige nungba nungba pyew. Ki yomiyegele kele yen na para seye woolo pe yee sagawa kagala koro na, kele yen na para jawo kapyere na. Tangalomo pi daga mbe pye yee nga na cenwe pi ni, ke legera yen na ko nari fun, konaa ma daga mboon yee yingiwe jen yee nga na ki ni. Senwee wi daga mboo yee go sogo yee nga na, ke yen na para ki wogo ki na, naa mbaa kagala kunni yee ni, naa mbaa fyonwo fenne pe jate konaa tagawa mba pi daga mbe pye wenne sagawa pi wogo ki na. Yomiyegele sewe wi yen naga nari fo senweele pe daga mbaa nga ki daga sanmbala pe ni ki jate, mbe pye mbe go sogo, mbaa kasinge ki lagajaa, naa kaselege ki ni, konaa kajenme pi ni. Sewe wi lesaga ki yen naga nari we na yee nga na we daga mbege le mbaa jaa, fo:

Mbaa fye Yawe Yenhele li yee ko ki yen kajenme pi lesaga ye (Yomi 1.7).

Yomiyegele ke gbao yen senre kongolo shyenzhyen, hegele ke ma pye ma yala. Mbe ke kara go ni mbe ke jen ki yen ma tanla. Wagati wa ni, pe ma yomiyegele ke legera wa na para senre go ka na paa kajenme konaa tijinliwe fu wogo yen (9.1-18), naa katiyongolo hegele ke ma pye jele jenne ni (31.1-31) konaa senre yinre ta yee ni.

Sewe wi yen ma koonlo yee nga na

Kajenme pi daga mbe lagaja 1--9

Wunlunana Salomo wi yomiyegele 10--29

Nana na paa pye na yinri Aguri wo naa Lemuweli pe senyoro 30--31

Aguri wi yomiyegele 30.1-33

Lemuweli wi no wila wi yeri kagala hegele ni 31.1-31

KAJENME PI DAGA MBE LAGAJA

1--9

Sewe wì yǎnlǎgo go ñga na

1 ¹Davidi wi pinambyɔ Salomɔ ña wila pye Izirayeli* tara ti wunlunaja wi yomiyegele wele†.

²Ki yomiyegele ke go ko yen mbaa kajenme kaan senwee wi yeri, mbaa wi nari,

konaa mbaa tijinliwe senyoro ti kɔɔ jenni;

³mbaa wi nari wila tanri tijinliwe ni,

mbe pye sinje, mbe pye mbe yala, mbaa tanri kaselege ki na;

⁴mbe kambajenmbele pe kan pe jilige,

mbe jenme naa jatere pyelɔmɔ jembe kan lefɔnmbɔɔ pe yeri.

⁵Kajenje wi kaa ke nuru, wi ma ka taga wi kajenme pi na; lere ña wi yen ma jilige, ke ma yege sinme kan wi yeri.

⁶Ke ma ti senwee wi maa yomiyegele naa nandalengele ke kɔɔ jenni, mbaa kajenmbele pe senre to naa pe ñgundo senre ti kɔɔ jenni.

⁷Mbaa fye Yawe Yenjele li yege ko ki yen kajenme pi lesaga ye, ãen fɔ lembire ti maa tijinliwe naa nagawa senre ti tifaga†.

Piile pe daga mbaa pe sevenne pe yerewe senre ti nuru

⁸Na pinambyɔ, tɔɔn to wi yerewe senre ti nuru, maga ka si je ma nɔ wi nagawa senre ti na;

⁹katugu ti yen paa wunluwɔ njala gbɔgɔwɔ wolo yen wa ma go ki na, ma pye paa fereyaara yen wa ma yɔɔɔ.

¹⁰Na pinambyɔ, na kapere pyefenne pe kaa jaa mbɔɔn fanla mbɔɔn punjo, maga ka yere ki na.

¹¹Na paga ma pye mbe yo fɔ: «Shokari, we sa lara we lere wa sige, woo gbo; we sa mere jan, we to lere ña wi yen jeregisaga fu wa na go fu.

¹²We pe tɔngɔ weele mbe pe kɔ, paa yege ñga na kunwɔ ma kaa leele kɔ ma kari pe ni kuulo tara*, mbe pe kɔ mbe pe wɔ wa, paa yege ñga na pe ma kaa gboo le fanga we;

†1.1: 1 Wunlu 5.9-14.

†1.7: Zhɔbu 28.28; Yuuro 111.10; Yomi 9.10.

¹³ kona, pa we yaa yarijende ti
 cenle pyew ta ta,
 mberi koli mbe we yinre ti
 yinyin ti ni.
¹⁴ Mboro fun ma yaa ma tasaga
 ta wa ti ni we ni,
 ki penjara ti yaa pye we ni fuun
 woro.»
¹⁵ Na pinambyo, maga kaa tanri
 ki leele cenle pe ni,
 ma jele li wo wa pe konɔ li ni
 pew;
¹⁶ katugu pe yongolo kè wege
 kapege pyege ki na,
 pè wege legbogo ki na.
¹⁷ Mbe mɛrɛ ti jan sannjele li na
 li yege na,
 ko mɛrɛ to jan wagafe.
¹⁸ Eɛn fɔ ki leele mbele pe yen
 na lara na leele singi mbe
 gbo, poro yere jate pe yaa
 pe gbo;
 mɛrɛ nda pe yen na jaan, ti yaa
 ka poro yere jate pe yigi.
¹⁹ Mbele fuun pe maa tɔnli pee
 jaa, pa pe wogo ki yaa ka
 ko yeen;
 tɔnli pee wi ma kaa wi tafɔ wi
 gbo.

Kajenme pi maa we yeregi

²⁰ Kajenme pi yen na jɔrɔgi
 ngbanga wa ca nawa
 kongolo ke ni,
 pi magala li yen na yinrigi
 ngbanga wa katoro ti ni.
²¹ Pi yen na jɔrɔgi ngbanga wa
 janwa lara ti na,

pi yen naga yuun leele pe kan
 wa ca ki mbogo yeyɔnrɔ
 ti na fɔ†:
²² «Yoro kambajenmbele wele,
 kambajenme pi yaa ye
 ndanla fɔ sa gbɔn wagati
 wiwiin?
 Yoro mbele ye maa tege leele
 na, ye yaa la yɔgɔri wa
 ki titegere ti ni fɔ sa gbɔn
 wagati wiwiin?
 Yoro lembire re, kajenme pi yaa
 ye mbɛn fɔ sa gbɔn wagati
 wiwiin?
²³ Ye sɔngɔrɔ ye pan yanla
 yerewe sɛnngbanra ti
 logo.
 Ye wele, mi yaa na yinne li tirige
 ye na.
 Mi yaa ti yanla sɛnre ti jen.
²⁴ Eɛn fɔ kɪ kaa pye mi ye yeri, a
 yè je,
 a milan kee ki sanga ye kan, lere
 kpe sigi jate;
²⁵ kɪ kaa pye yè je na yerewe
 sɛnre ti ni fuun ti na,
 yee si yenle na korowo sɛnre ti
 na;
²⁶ ki kala na mi fun, mi yaa kaa
 tege ye na, na jɔlɔgɔ ki ka
 ka to ye na sanga ŋa ni
 we,
 mi yaa kaa ki la koo ye na, na
 fyere gbɔrɔ ka ka ye yigi
 sanga ŋa ni we.
²⁷ Na fyere gbɔrɔ ka ye yigi paa
 tifelingbɔgɔ yen,
 na jɔlɔgɔ ka to ye na paa
 tifelinjolo yen,

†1.21: Yomi 8.1-3.

na yesanga naa jatere piriwen ka
ka to ye na,
pa mi yaa kaa ki la koo ye na
fun.

²⁸ Kona pe yaa kanla yeri mbe
pe saga, een fo mi se kaga
sho;
pe yaa kaa na lagajaa, een fo pe
se kanla yan.

²⁹ Katugu pe je kajenme pi na,
pee yenle mbaa fye Yawe Yenjele
li yege,

³⁰ katugu pee yenle na yerewe
senre ti ni fuun ti na,
panla korowo senre ti tifaga.

³¹ Ki kala na, pe yaa ka pe
kapyere ti tonli wi ta;
pe yera yerewe senre ti tonli wo
pe yaa ka li mbe tin wi
na,

³² katugu lembire ti ka pungo le
kajenme pi ni, ki ma kaa
ti gbo,
kambajenmbele pe jatere
mbatawa pi ma kaa pe
tongo.

³³ Een fo lere na kaa nuru na
yeri, wi yaa pye mbe cen
yeyingge na pow;
wi yaa pye mbe cen pow, wi se
fye tipege kpe yege.»

Kajenme pi ma lere sho kapege ki ni

2 ¹ Na pinambyo, na maga yenle
na senre ti na,
na maga na ngasegele ke yigi
mbaa tanri ke na,

² na maga nungbolo jan mbaa
kajenme senre ti nuru,

na maga ma kotogo ki yaga kila
jenme pi jaa,

³ na maga tijinliwe pi yeri pon
saga,

na maga ma magala li yirige
mbe kagala koro jenme pi
lagaja pon saga,

⁴ na ma kaa pi lagajaa paa
warifuwe yen,

na ma kaa pi lagajaa jenge paa
yarijende nda ti yen ma
lara ti yen,

⁵ kona, mbaa fye Yawe Yenjele
li yege pa ma yaa ki koro
jen,

konaa mbe Yenjele li jen.

⁶ Katugu Yawe Yenjele lo li maa
kajenme pi kaan,
kajenme naa jenme pa pi maa
taa na yinrigi wa li yon
senre ti ni.

⁷ Li ma showo kan lesinmbele pe
yeri;

mbele pe tangalomo pi yen ma
sin, li yen pe tuguron
sigeyaraga* na pe go
singi.

⁸ Mbele pe maa tanri kaselege
konso li na, li maa wele pe
na,
nali lesinmbele pe konso li korosi.

⁹ Ki ka pye ma, pa ma yaa
kasinjge ki koro jen, naa
nga ki yala ki ni,
naa kaselege konaa kongolo
ngele ke ma lere wogo
yon ke ni.

¹⁰ Kona, kajenme pi yaa pan wa
ma kotogo na,

jenme pi yaa ma ndanla wa ma kotogo na.

¹¹ Kagala ke cancan jatere pyelɔmɔ jembɛ pi yaa kɔɔn shɔ punnguwo pi ni, kagala kɔɔrɔ jenme pi yaa lɔɔn go singi.

¹² Pi yaa ma shɔ kombele li ni, mbɔɔn shɔ senpere yofenne pe keɛ,

¹³ mbɔɔn shɔ mbele pe ma kaselege konɔ li wa pe keɛ, naa mbele pe maa tanri wa diwi konɔ li ni pe keɛ.

¹⁴ Poro mbele pe maa kapege ki piin na yɔɔrɔ wa ki ni, na kajagara ti piin na nayinme nii wa ti ni.

¹⁵ Ki leele wele, koŋgolo ŋgele ke ma lere puŋgo koro pe ma le, pe maa tanri koŋgolo ŋgele na, ke yen ma koolo koolo.

¹⁶ Ki ka pye ma, pa ma yaa ma yɛɛ shɔ nanjaa wi keɛ, ki jele nambanna ŋa wi yɔn ki tanla wi keɛ.

¹⁷ Wo ŋa wì je wi sumborowo sanga pɔɔɔ wi na, ma fege yɔn finliwɛ* mba wila le wi Yenŋele li ni pi na.

¹⁸ Wi go ki konɔ li yen na kee wa kunwo pi yeri; konɔ na wì le, li yen na kee wi ni wa kuulo tara*.

¹⁹ Mbele fuun pe maa yiin wi kɔɔrɔɔ, wo wa kpe na sɔngɔɔ mbe pan naa,

wo wa kpe se yinwege konɔ li ta naa.

²⁰ Ki kala na, maa tanri wa lejembelɛ pe kologo ki ni, ma koro wa lesinmbele pe koŋgolo ke ni.

²¹ Katugu lesinmbele poro pe yaa cen laga tara ti ni, mbele pe nawa pì filige pe na, poro pe yaa ka koro wa ti ni.

²² Eɛn fɔ lepeele pe yaa ka pɛ mbe wɔ laga tara ti ni, mbasinmbele pe yaa ka kɔ mbe wɔ laga ti ni.

Mbe kajenme ta konaa mbaa fye Yenŋele li yege

3 ¹ Na pinambyɔ, maga ka fege na nagawa senre ti na, na ŋgasegele ke tege wa ma kotogo na maa tanri ke na;

² katugu ki senre ti yaa yinwetɔnɔɔ kan ma yeri,

mbe ka taga ma yinwege piliye yi na, mbe yeyinŋge kan ma yeri.

³ Maga ka ti kagbaraga pyege konaa mbe pye tagawa ni tɔɔn la,

mari pye fereyaara wa ma yɔɔɔɔ,

ma ti ti censaga ta wa ma kotogo na.

⁴ Kona, ma kala li yaa Yenŋele li ndanla mbe senweele pe ndanla,

pe yaa loon jate tijinliwe f†.

⁵ Ma jigi wi taga Yawe Yenhele li na ma kotogo ki ni fuun ni, maga ka kee kan ma yeera tijinliwe po na.

⁶ Ma li wogo ki tege wa ma jatere wi na ma kapyege ki ni fuun ni, ki ka pye ma, li yaa ma kongolo ke yon yala ma kan.

⁷ Maga kaa ma yee jate kajenne, een fo ta fye Yawe Yenhele li yege, moɔ yee laga kapege pyege ki na†.

⁸ Ko ki yaa ma wire ti sagala, mbɔɔn kajeere ti kan fanna ni.

⁹ Ta Yawe Yenhele li gbogo ma kee yaara ti ni, maa li gbogo ma keere yarilire pyew ti kongbannda ti ni.

¹⁰ Pa kona ma bondoolo pe yaa yinyin yarilire ti ni fo mbaa wuun, ma kopere ti yaa yinyin ezen* pire tonno pi ni fo mbaa wuun.

¹¹ Na pinambyo, maga ka Yawe Yenhele li korowo pi tifaga, maga ka ti li yerewe senre ti pye tege ni ma yeri†;

¹² katugu na wi yen ma Yawe Yenhele li ndanla, li maa koro, paa yege nga na pyo na wi yen maa to ndanla wi maa wi koro we†.

Kajenme pi tonli wi yen ma gbogo

¹³ Lere na ka kajenme pi ta, ferewe yen wi woo, lere na ka tijinliwe pi ta, ferewe yen wi woo!

¹⁴ Katugu pi tawa pi mbɔɔnɔ ma we warifuwe tawa na, tonli na wi maa taa wa pi ni, wi we te na.

¹⁵ Kajenme pi sɔnngo ki ngban ma we somu sɔnngbanga woo na;

yaraga nga fuun ma yege maa yinrigi ki na, ko ka kpe woro kayongo ni mboo bo.

¹⁶ Yinwetɔnɔgo maa taa wa pi kalige kee ki ni, yarijende naa gbogowo maa taa wa pi kamejge kee ki ni.

¹⁷ Pi maa kee senwee wi ni kongolo ngele ni, ke tangala yen ma tanla; yeyinngge yen wa pi kombigile ke ni fuun ke ni.

¹⁸ Pi yen yinwege tige ma mbele kaa yigi pe kan, mbele kaa yigi mbe koro pi na, ferewe yen pe woo.

†3.4: Luki 2.52.

†3.7: Orɔmu 12.16.

†3.11: Zhɔbu 5.17.

†3.11-12: Ebu 12.5-6; Naga 3.19.

¹⁹ Yawe Yenjele li tara ti nɔɔɔ ki
tenge kajenme po fannga
na;
tjinliwe po fannga na, li naayeri
wi gbegele maa tege.
²⁰ Li jenme po fannga na, tara
ti nɔɔɔna tɔnmɔ were ti
yengele;
po fannga na kambaara ti maa
foɔngɔ wuun.

**Yenjele lo
li maa kajenje wi go singi**

²¹ Na pinambyɔ, tjinliwe po naa
jatore pyelɔmɔ jembe pi
yigi ma mara pi na,
maga ka ti pi lali ma ni.
²² Ti yaa yinwege kan ma yeri,
mbe pye fereyaara wa ma
yɔlɔɔ.
²³ Pa kona ma yaa la tanri wa
ma konɔ li ni yeyinɔge na
pɔw,
ma se kurugo yaraga ka kpe na.
²⁴ Na maga sinle, ma se ka fye
yaraga ka kpe na,
na maga sinle, ma yaa wɔnlɔ
yinɔge.
²⁵ Fyere kala kɔɔn fo, maga ka
fye;
nakoma na lepeele paga yiri ma
kɔɔɔɔ, maga ka fye;
²⁶ katugu Yawe Yenjele li yaa
pye ma jigi tagasaga,
mbaa ma tɔlɔɔ ki kɔɔsi kiga ka
ye penɛ.

**Ma lewee yenle
wi daga mbɔɔn ndanla**

²⁷ Na kaa pye lere wa daga ma
kajenje pye wi kan,
na ki fannga ka pye ma ni, maga
pye wi kan,
maga ka je mbege kajenje ki pye
wi kan.
²⁸ Maga kɔɔn lewee yenle wi pye
mbe yo fo:
«Kari ma sɔngɔɔ ma pan, goto
mi yaa ki kan ma yeri,»
mbe sigi ta yaraga yen ma yeri
maa kan.
²⁹ Maga ka kapege jate ma lewee
yenle wi ni,
wo ŋa wi yen ma cen le ma
tanla, maa jigi wi taga ma
na we.
³⁰ Maga ka win lere ni go fu,
ŋa wii kapege kpe pye ma na.
³¹ Maga ka yege yirige lewelewe
wa na,
maga kaa tanri wi tangalɔmɔ pa
kpe na.
³² Katugu lepeele pe kala li yen
ma tijanga Yawe Yenjele
li yege na;
ɛɛn fo li ma wɛɛnɛ le lesinmbele
poro ni.
³³ Yawe Yenjele li ma lepee wi
go ki danɔa,
ɛɛn fo li ma duwaw lesinɔge wi
go ki na.
³⁴ Mbele pe maa tege li na, li
maa tege pe na fun,

een fɔ mbele pè pe yɛɛ tirige,
li yɛn na yinme kaan pe
yeri†.

³⁵ Kajenmbele pe yaa gbɔgɔwɔ ta
kɔrɔgɔ,
een fɔ lembire to yaa fere gbɔrɔ
shɔ.

Pinambyɔ wi ma kajenme ta wi to wi yeri

- 4** ¹ Na pinambiile, yaa ye to wi
nagawa senre ti nuru,
ye nunɔgbogolo jan yaa nuru, ye
ta ye pye tijinliwe fenne;
² katugu mi yɛn na jenme jembe
kaan ye yeri,
ki kala na, yaga ka je na nagawa
senre ti na.
³ Mi fun, mila pye pinambyɔ na
to wi yeri,
na kala làa na nɔ wi ndanla paa
pinunɔgbanna yɛn.
⁴ Na to wila pye nala nari na
yuun fɔ:
«Na senre ti yigi mari tege wa
ma kotogo na;
ta tanri na nɔgasegele ke na, pa
ma yaa yinwege ta.
⁵ Kajenme pi lagaja, ma tijinliwe
pi lagaja,
maga ka fege na yɔn senyoro ti
na, maga si ka laga ti na.
⁶ Maga ka laga kajenme pi na, pa
pi yaa la wele ma na;
pi yaga pɔɔn ndanla, pa pi yaa
lɔɔn go singi.
⁷ Kajenme pi lesaga koyi nɔga fɔ
ma bala ma kajenme pi
lagaja;

ma yaritaga ki ni fuun ki ni,
tijinliwe pi lagaja.

⁸ Ta kajenme pi jate kagbɔgɔ
yɔn, pa pi yaa ma mege ki
yirige;
na maga pi yigi keyɛn shyɛn, pa
pi yaa gbɔgɔwɔ kan ma
yeri.

⁹ Pi yaa pye paa fereyaraga
tiyɔngɔ yɛn wa ma go ki
na,
mbe pye paa wunluwɔ njala
gbɔgɔwɔ wolo yɛn wa ma
go ki na.»

Kajenme pi yaa yinwetɔnlɔgɔ kan ma yeri mbaa ma kɔrɔsi

- ¹⁰ Na pinambyɔ, nunɔgbolo jan
mala senre ti logo,
pa ma yaa yinwetɔnlɔgɔ ta.
¹¹ Mɔɔ naga kajenme konɔ li ni,
mɔɔ yege sin wa kasingge konɔ
li ni.
¹² Na ma kaa tanri, yaraga ka
sɔɔn yege kɔn;
na ma kaa fee, ma se kurugo
mbe to.
¹³ Nagawa senre nda ti kan ma
yeri, ti yigi jɛnɔge, maga
ka ti ti shɔ ma yeri;
mari yigi tiyɔngɔ, katugu ma yaa
yinwege ta to fanɔnga na.
¹⁴ Maga kaa tanri wa lepeepe pe
konɔ li ni,
maga ka kapere pyefenne pe
tulugo ki le.
¹⁵ Ki konɔ li yan mali yaga wa,
maga ka toro wa li ni;

†3.34: Zhaki 4.6; 1 Pyeri 5.5.

ke ma lali li ni, maa kee ma
konɔ.
 16 Katugu ki leele paa ya wɔnɔ
na pe fa kapege pye,
 wɔnɔwɔ na pe yigi na pe fa
tipege pye lere wa na;
 17 katugu tipewe pyewe po pi
yen pe yaakara re,
 lewelewe kapyere pyege ki maa
yinrigi pe ni paa duven
wɔgɔ yen.
 18 Lesinbele pe tangalɔmɔ pi
yen paa lalaaga yanwa
yen;
 ki yanwa pi maa yinrigi na
kee yegɛ fɔ mbe sa gbɔn
yɔnɔfugo na.
 19 Lepeepe pe tangalɔmɔ pi yen
paa diwi yen,
 yaraga ŋa ki yaa pe kan pe
kurugo pe to paa ki jen.

**Ma tangalɔmɔ pi
yaga pi koro jembe**

20 Na pinambyɔ, tanla senre ti
nuru jenje,
 nungbolo jan mala senyoro ti
logo.
 21 Maga ka ti ti fege ma ni fyew,
ti tege wa ma nawa pi ni;
 22 katugu mbele fuun pe ma
yenle ti na, ti ma yinwege
kan pe yeri,
 mbe ŋgbanwa kan pe yeri wa pe
wire ti ni.
 23 Jatere ŋa wa ma kotogo na,
taa kɔɔsi ma we yaraga
ki ni fuun ki na,

katugu pa ma yinwege kagala
ke maa yinrigi wa ma
kotogo ki ni.
 24 Ma yɔn ki yingiwɛ jen
yagbogowo senre ti ni,
 ma lefanlaga senre ti lali ma yɔn
ki ni.
 25 Ta wele wa ma yee yegɛ, maa
kee,
 ma yengele ke kan maa wele wa
ma yee yegɛ.
 26 Konɔ na ma yaa le, li gbegele
mali yɔn yala,
 pa kona ma konɔgolo ke ni fuun
ke yaa pye mbe sin†.
 27 Maga ka ke mbe kari kalige na
nakoma kameŋge na,
 ma yee laga lali kapege ki ni.

**Mbaa ma yee kɔɔsi
jele kalikalifo wi ni**

5 ¹ Na pinambyɔ, na kajenme
senre ti logo,
 ma nungbolo jan mala tijinliwe
senre ti logo;
 2 jango ma jatere pyelɔmɔ jembe
ta,
 kajenme senre mbaa yinrigi wa
ma yɔn.
 3 Katugu jele kalikalifo wi yɔn
senre ti tanla ndɛɛ senrege
yi;
 ti ma wɔlɔgɔ paa sinme fawoo
yen.
 4 Eɛn fɔ wa kala li kɔsaga, ti ma
sori paa kurugbege yen,
 wi yɔn senre ti maa sugulo paa
tokobi yɔn shyen fɔ yen.

†4.26: Ebu 12.13.

⁵ Wi tangalɔmɔ pi maa kee wa
kunwɔ pi yeri,
wi yɔngɔɔ ke ma sin na kee wi
ni wa kuulo tara*.

⁶ Konɔ na li maa yinwege kaan,
wila lo le,
wi ma puŋgo wi konɔ li na, wila
sigi jen.

⁷ Koni na pinambiile, yaa nuru
na yeri,
yaga ka je na yɔn senre ti na.

⁸ Ma konɔ li laga lali ki jele cenle
wi ni,
maga ka fulo wa wi go yeyɔngɔ
ki tanla.

⁹ Jaŋgo maga kɔɔn gbɔgɔwɔ pi
kan leele pele yege yeri,
mbe ti naŋa yinriwe mbataa wa
mbɔɔn yinwege ki jɔgɔ
ma yeri;

¹⁰ jaŋgo cengele kele yege woolo
ka ka pan mbe tege ŋga
mà te ki yarijende ti koli
mberi ta;
ma tunngo ki tɔnli wi kari pele
yege yinre ni.

¹¹ Jaŋgo wa ma yinwege ki
kɔsaga maga kaa jeen,
na ma fanŋga kiga ka kɔ, a ma
wire ti te ma na we.

¹² Jaŋgo maga ka yo fɔ: «Ki pye
mele, a mi si je nagawa
senre ti na?
Ki pye mele, a yerewe senre ti
silan mben?

¹³ Ki pye mele mii si yenle
mbanla nagafenne pe
senre ti logo?
Mii si yenle mbe nungbolo jan,
mbanla karafenne pe
nagawa senre ti logo?

¹⁴ Kì koro jenri anme mi jɔgɔ ma
kɔ ma wɔ wa pew,
wa na woolo pe gbogolomɔ
woolo pe sɔgɔwɔ.»

**Ma pye sinŋe ma jɔ wi ni
konaa wɔɔn ndanla**

¹⁵ Ma yeera tɔnmɔ wege ta ko
tɔnmɔ po woo,
tɔnmɔ mba pila pulo na yinrigi
wa ma kɔɔ wi ni, maa po
woo†.

¹⁶ Yinŋi na mɛɛ ma pulugo tɔnmɔ
pi yaga, pila wuun funwa
na jaga?
Yinŋi na mɛɛ ma lɔgɔ tɔnmɔ pi
yaga pila fuun, mbaa kee
wa katoro ti ni†?

¹⁷ Ki tɔnmɔ pi daga mbe pye
mboro nungba woo,
pii daga mbe pye leele pele yege
woo.

¹⁸ Yenŋele sa duwaw ma pulugo
ki na,
jele ŋa mà pɔri ma lefɔnrɔ sanga
wi ni, ta yɔgɔri wi ni!

¹⁹ Wi yen ma yɔn paa lufano yen,
paa dagbe nɔ tiyɔɔn yen.
Wi tiyɔnwɔ pɔɔn yenle tin fɔ
sanga pyew,

†5.15: Ki verise ŋa wi yen na para naŋa naa wi japɔrɔwɔ poro sinlesaga wogo na.

†5.16: Ki verise ŋa wi yen naga nari ma yo lere ŋa wì pɔrɔgɔ pye, wii daga mbe kari jele nakoma naŋa wa yege kɔrɔgɔ.

wi ndanlawa pi nayinme kan ma
yeri fɔ sanga pyew.

²⁰ Na pinambyɔ, yinɔi na mɛɛ sa
yege yirige jele kalikalifo
wa na?

Yinɔi na mɛɛ sa jele wa yege
yinɔgele yigi?

²¹ Katugu Yawe Yenɔjele li yege
yen senwee wi koɔgolo ke
na,

li maa wi koɔgolo ke ni fuun ke
yaan.

²² Lepee wi yeera kajɔgɔɔ ti maa
yigi paa penɛ yen,
wi yeera kapere ti ma pye
manɔala maa pɔ.

²³ Wi yaa ku wi mbakorowo pi
kala na,
mbe kɔ mbe wɔ wa, naa wi yen
lembige ma toro ki kala
na.

Na maga yɔn fɔlɔ kɔn mali tɔn

6 ¹ Na pinambyɔ, na maga yere
ma lewee yenle wa fɔgɔ
kala ni, mbe yo ma yaa ki
tɔn,

na maga keɛ le lere wa yege keɛ,
mbe yɔn kan wi yeri, mbe
yere wi fɔgɔ kala li ni;

² na ma yɔn senre tige ma yigi
wa ki kala li ni,
na ma senyoro tige ma pɔ;

³ na pinambyɔ, ma yaa ki pye
yege nɔga na mbɔɔn yeɛ
wɔ wa ki kala li ni, koyi
nɔga yeɛn:

Ki kaa pye mɔɔ yeɛ le ma lewee
yenle wi keɛ mako,

kari wi kɔɔgɔ, ma sɔɔn yeɛ
tirige wi nɔgɔ, maa yenri
nɔgbanga.

⁴ Maga kaga yaga wɔnɔwɔ
mbɔɔn yigi,
maga kaga yaga wɔnɔwɔ pɔɔn
yengele ke tɔn, na ki kala
li fa yege wɔ.

⁵ Ma yeɛ shɔ wi yeri paa yege
nɔga na lufaa ma kaa wi
yeɛ shɔ koniyɛn yeri we,
paa yege nɔga na sannjele ma
fegele mali yeɛ shɔ li
yigifo yeri we.

Ma yeɛ yigi, maga ka pye tiyanɔa

⁶ Mboro tiyanɔa, kari ma sa
mimbele pe wele;
ma pe tunmbyege ki wele, ma
kajenme ta.

⁷ To woro pe go na,
tunɔgo welefo woro pe go na,
yegefo woro pe yeri.

⁸ Eɛn fɔ, pe ma pe yaakara ti
wulo mari tege kanga na;
pe ma pe yaakara ti gbogolo
yarilire konsanga ni.

⁹ Mboro tiyanɔa, ma yaa koro
mbe sinle fɔ sa gbɔn
wagati wiwiin?

Ma yaa ka yen mbe yiri wa
wɔnɔwɔ pi na wagati
wiwiin?

¹⁰ Mbe wɔnɔlɔ jenri, mbe wɔnɔlɔ
mbe tigi jenri,
mbɔɔn keyen yi migi yi yeɛ ni,
mbe sinle jenri.

¹¹ Maga koro ko na, fyɔnɔwɔ pi
yaa ka pan mbɔɔn fo paa
yoo ma kaa lere fo we,

jɔlɔɔ ki yaa pan mbɔɔn fo paa
malingbɔɔn beŋganri
pyefɔ ma kaa lere fo we†.

Lepee wi wogo ki se yɔn

¹² Lejaga ŋgbali, wo ŋa wi woro
ma sin,
wi maa yanri na toro yagbogowo
senre ti ni wa wi yɔn.

¹³ Wi maa wi yengele ke
gbɔɔnŋgbɔɔn na senre ta
yuun,

na para tɔɔɔ ni,
na kacen wa piin wi yombegede
ke ni na senre ta yuun.

¹⁴ Nambara wi yen wa wi kotogo
na,

kapege pyewe po wi maa jate
sanga pyew,
na leele pe pinri.

¹⁵ Ki kala na, jɔlɔɔ ki yaa ka to
wi na le yɔngɔlɔ nungba
ke ni;

wi yaa ka tɔngɔ mbe wɔ wa
yɔnlɔ nungba, were se ka
pye ki na.

Kagala kɔlɔshyen ŋgele kee Yenŋele li ndanla

¹⁶ Kagala kɔɔlɔni yen wa, ŋgele
ke yen ma Yawe Yenŋele
li mben;

ke yere mbe kɔlɔshyen bɔ, ŋgele
ke yen ma tijanga li yege
na:

¹⁷ Lere ŋa wi maa yege tungu
leele na, yɔn ŋga ki maa
finlele,

ŋa wi ma lere ŋa wi yen
jeregisaga fu wi gbo,
¹⁸ lere ŋa wi kotogo ki maa
kapege gbegede mbe pye,
lere ŋa wi yɔnlɔ li wege kapege
pyege ki punɔgo na,
¹⁹ serɛfɔ yagboyoo ŋa wi maa
yagbogolo finlele,
konaa ŋa wi maa leele pinri pe
yee ni.

Ma yee yigi kalikalawa pi ni

²⁰ Na pinambyɔ, tɔɔn to wi
yerewe senre ti nuru,
maga ka si je ma nɔ wi nagawa
senre ti na.

²¹ Ki senre ti gbegele mari tege
wa ma kotogo na sanga
pyew,
mari pye fereyaara wa ma
yɔlɔɔ.

²² Na ma kaa tanri, ti yaa lɔɔn
yege sinni,
na maga sinle, ti yaa lɔɔn go
singi,
na maga yen mbe yiri, ti yaa la
para ma ni.

²³ Katugu ki yerewe senre ti yen
paa fitanla* yen,
ki nagawa senre ti yen paa
yanwa yen,
yerewe mba pi maa taa wa
ki korowo pi ni, pi yen
yinwege konɔ.

²⁴ To ti yaa ma shɔ jele kalikalifo
wi yeri,
mbɔɔn shɔ nambannɔ yɔn
tangafɔ wi yeri.

†6.10-11: Yomi 24.33-34.

²⁵ Maga ka yege yirige wi na wa
ma kotogo na wi tiyonwo
po kala na,
maga ka ti wi la mboun ta wi
welelmo po kala na.

²⁶ Katugu nanjaa wi ma lere wi
kee yaara ti li mberi ko
pew, mboo yaga singbele
nungba ni kee;

een fo japowoo na wi yen
nandaa, wo ma lere
wi yinwege nga ki yen
kagbogo yon ma we
yaraga ki ni fuun na ki le
jolgo.

²⁷ Naga yen ma, lere mbe ya
mbe kason le wa wi jufa
wi ni,

na wi yariporo tii sogo le?

²⁸ Naga yen ma, lere mbe ya
tanga nanjanra na, na ti
suu toro ti sogo le?

²⁹ Lere na wi ma fili wi lewee
yenle wi jo wi ni, pa ki
yen ma fun;
lere o lere ka jiri wi lewee yenle
wi jo wi na, wi se koro
mbajolwo.

³⁰ Yoo na fungo wi yigi, a wi saa
yu ma ka fungo ki kala
na,

pe se ya mboo tifaga.

³¹ Kona ki ni fuun, na paga wi
yigi, yaraga nga wi yu, wi
yaa ki yongko kolshyen
sara,

wi yaa wi go yaara ti ni fuun ti
kan.

³² Lere na ka wa yege jo ta, wi
yen tijinliwe fu fo;
lere na wi maa ko piin, wo yen
na wi yee jogo.

³³ Ki lerefo gbouno naa fere ti yen
wi woro,
ki fere ti se ko wi na fyew.

³⁴ Katugu yenjara ti ma japolo
wi nanbanwa pi yirige fo
ma toro;
wi kaa jaa mboo kayanga ki wo
pilige nga ni, wi se lere
yinriwe ta.

³⁵ Ali maa kan yingi yarikanga
ni, wi sege jate;
ali ma yarikanra ti lege yege o
yege, wi se yenle ti na.

Jele keenre lifo wi ma lefonjo wi fanla mboo le kapege

7 ¹ Na pinambyo, na senre ti le,
mala ngasegele ke tege wa ma
kotogo na.

² Maa tanri na ngasegele ke na,
pa ma yaa yinwege ta;
maa na nagawa senre ti korosi
jenge paa ma yenmbyo wi
yen.

³ Mari le wa ma yombegede ke na
paa vegeye yen,
ma ti ti censaga ta wa ma kotogo
na.

⁴ Maga yo kajenme pi kan fo ma
yen na nosepyo sumboro,
ma tijinliwe pi pye ma wonlonjo;

⁵ jango pila ma go singi nanjaa
wi na,

mboun sho nambannjo yon
tangafu wi kee.

⁶ Pilige ka, mîla pye wa na go ki fenetiri wi na, mîla pye na wele wa fenetiri wi tugurɔn nda ti paragi paragi ti wegele ke ni.

⁷ A mî si lefɔnɔɔ wa yan wa lembire ti sɔɔwɔ, ma lefɔnɔɔ tijinliwe fu fɔ wa yan wa lefɔnmbɔlɔ pe sɔɔwɔ.

⁸ Wîla pye na tooro wa ca nawa konɔ li ni, le ki jele cenle wa laga tanla; a wî sigi jele wi go konɔ li le na kee.

⁹ Kîla pye yɔnlɔ tosaŋga wi ni, yɔnlɔkɔɔ yɛɛ ni; laga kîla pye na woo makɔ, a diwi wîla yiin.

¹⁰ Mbe ka wele, mɛɛ jele wa yan wi pan mboo fili; wîla wi yɛɛ pɔ paa nanjaa yɛn, tijinliwe pee la pye wa wi kotogo na.

¹¹ Wîla pye werewerefɔ naa ferɛmbandaa; wi nanjegele kaa kan wa wi go.

¹² Sanni jenri wi ma pye wa ca nawa kongolo ke ni, sanni jenri mbe pye wa katoro ti ni; wi maa yeregi konjegele ke ni fuun ke na, na nambala pe singi.

¹³ A ki jele wî si yiri ma lefɔnɔɔ wi yigi, ma magala wi ni, mɛɛ ki yo wi kan wii fere ta, ma yo fɔ:

¹⁴ «Mîla daga mbe nayinme saraga*† wɔ mbanla yɔn fɔlɔ* tɔn, mîgi wɔ maga yɔn fɔlɔ li tɔn nala.

¹⁵ Ko kala na mî yiri ma pan mbɔɔn fili, mîla pye naga jaa mbɔɔn yan, kooŋga mɔɔ yan.

¹⁶ Mî yarisinleere ti jan mala sinlesaga ki gbegele maga yɔn makɔ; mî Ezhipiti tara len* jese yarisinleere tiyɔnrɔ ta jan wa ti na.

¹⁷ Mî nuwɔ taanyaara wo wa na sinlesaga ki na, nuwɔ taanyaara nda pe yinri miiri*, naa alowesi* konaa sinamɔmu.

¹⁸ Pan we sa ndanlawa kala li pye we tin li na, we yɛɛ kîla kanŋgi fɔ sa gbɔn goto pinliwe ni, we we yɛɛ la kɔ jenŋe wa ndanlawa pi ni.

¹⁹ Katugu na pɔlɔ wi woro ca, wî kari ca na fɔ lege.

²⁰ Wûu penjara bɔtele li le mali yin penjara ni, wi se sɔngɔɔ mbe pan fɔ sa gbɔn yevɔnŋɔ ki nandogomɔ.»

²¹ A ki jele wî si lefɔnɔɔ wi fanla, ma fanŋga ta wi na wi yɔn senre ti ni;

†7.14: Kîla pye, pe ka nayinme saraga yaayogo ki wɔ, pe maga kara ta sɔɔ mbe ka. Jele wîla yiri ma saa lefɔnɔɔ wi fili mboo yeri ko yaakara to na. Mbe sigi ta wîla pye na finlele win (Levi 7.11-21).

a wì suu tile wi yɔn tangawa
 senre ti ni ma kari wi ni.
 22 Le ki yɔngɔɔ nungba ke ni,
 lefɔnɔɔ wì si yiri ma taga
 wi na,
 paa nɔ yen ɲa wi yen na kee wa
 yaayoro gbosaga,
 paa yarafɔ yen ɲa pè pɔ na kee
 wi ni mbe saa gbɔn;
 23 fɔ wanla la mbe ka pan luu
 sunndo wi sun mboo furu,
 paa sannjele yen na li gbinri ma
 saa ye mere ni,
 katugu wi sigi jɛn mbe yo fɔ wi
 go ki yaa kɔ wa ki ni.
 24 Koni na pinambiile, yaa nuru
 na yeri,
 ye nungbolo jan yanla senre ti
 logo!
 25 Maga ka ma jatere wi yaga
 wɔɔn tile mbe taga ki jele
 cenle ɲa wa punɔgo na,
 maga kaa tulugo ki le mbɔɔn yɛɛ
 punɔgo.
 26 Katugu wì nambala legere jan
 ma pe gbo;
 mbele fuun wì si gbo, pàa pye
 fanɲa ni fun.
 27 Wi go ko ki yen kuulo tara*
 konɔ le,
 li ma tigi ma kari lere wi ni wa
 kunwɔ pi ca ki ni.

Kajenme pi yen na para we ni naa

8 ¹ Kajenme po ma pi yen na
 leele pe yinri yɛɛn?
 Tijnliwe pi magala lo ma li yen
 na yinrigi yɛɛn?

² Pi yen ma yere wa tinndiye pe
 na, wa konɔ li yɔn na,
 pi yen ma yere wa kongolo ke
 filisara ti na.
³ Pi yen wa ca ki mbogo yeyɔnrɔ
 ti tanla, wa ca ki yeyɔngɔ
 shɔn wi na;
 pi yen wa yeyɔnrɔ nda pe maa
 tooro na yiin wa ti ni ti
 tanla, na jɔrɔgi na yuun
 fɔ†:
⁴ «Yoro leele wele, yoro mi yen
 na jɔrɔgi na yinri;
 yoro senweele wele, yoro mi yen
 na para ye ni!
⁵ Yoro lembire re, yaa kagala
 kɔrɔ jɛnmɛ pi jaa.
 Yoro tijinliwe fu fenne wele, ye
 tijinliwe ta!
⁶ Yaa nuru, katugu kagala ɲgele
 ke yen kagbɔgɔ yɔn, mi
 yaa ke yo;
 mi yaa na yɔn ki yenge mbe
 nagawa kan ɲga ki yen
 ma sin ki wogo na.
⁷ Katugu kaselege ko mi maa
 yuun wa na yɔn,
 ɛɛn fɔ senpere to yen mala mben
 wa na yɔn.
⁸ Na yɔn senre ti ni fuun ti yen
 ma sin,
 yagbogolo nakoma nambara kpɛ
 woro wa na senre ti ni.
⁹ Ti ti ni fuun ti yen ma filige
 tijinliwe fɔ wi kan,
 konaa ma sin kajenɲe wi kan.
¹⁰ Yanla nagawa senre ti le ye we
 penjara ti na,

†8.1-3: Yomi 1.20-21.

kajenme pi mbɔnrɔ ye yeri mbe
we te piiri wi na.

¹¹ Katugu kajenme pi mbɔnrɔ
somu sɔnɔgbanga woo
na,
yaraga nga fuun lere yege maa
yinrigi ki na, ko ka woro
kayɔngɔ ni mboo bɔ.»

Kajenme pi yen na pi yee nari

¹² Mi nga kajenme we, mi naa
tjinliwe pi ni, woro we
yen ma cen ja,
jenme po naa jatere pyelɔmɔ
jembe pi yen na yeri.

¹³ Yawe Yenɔgele li yege fyere ti
yen lere nga ni, kapege ki
maa mben;
yee nagawa, naa yee gbɔgɔwɔ,
naa tangalɔmɔ pee konaa
yɔn nga ki maa finlele ti
yen mala mben.

¹⁴ Yerewe po naa jatere jɛnɔɛ wi
ni, ti yen na yeri;
muwi mi yen tjinliwe we,
fannga ki yen na yeri.

¹⁵ Wunlumbolo pe maa pe
wunluwɔ pi piin mi
fannga na,
tara teele pe maa kondɛgɛnɔgele
sinɔgele teri mi fannga
na.

¹⁶ Kundigile, naa legbɔɔɔ konaa
kiti kɔnfenne pe ni fuun
pe maa pe tegere ti piin
mi fannga na.

¹⁷ Mi we, mi yen ma mbele
ndanla pe yen mala
ndanla,
mbele pe yen nala lagajaa poro
mala yan.

¹⁸ Penjagbɔrɔ tawa naa gbɔgɔwɔ
pi maa taa mi yeri,
yarijende nda ti ma mɔ konaa
ferewe pi maa taa mi yeri.

¹⁹ Tɔnli nga wi ma ta na ni, wi
mbɔnrɔ te wi na, ali te
piiri wi na;
tɔnli nga wi ma ta na ni, wi
mbɔnrɔ warifuwe wi ni
fuun tiyɔɔn wi na.

²⁰ Mi yen na tanri konɔ na li sin
li na,
mi yen na toro wa kaselege konɔ
li ni.

²¹ Jango mbe yarijende wo
mbele mi yen ma ndanla
pe na,
mbe pe yarijende tegesara ti
yinyin.

²² Yawe Yenɔgele lilan gbegele li
tunmbyege ki lesanga wi
ni,
li kee tunndo kɔnɔbannda ti
yege†.

²³ Pànla tege maga le wa fafafa;
maga le wa ki lesaga ki na, maga
le wa tara ti dasanga wi
yege.

²⁴ Mìla pan maga ta tɔnɔgbɔɔ
tijuguwo pi woro wa
gben,

†8.22: Naga 3.14.

mila pan maga ta puluyo
tɔnɔgbɔɔ pi woro wa
gben.

²⁵ Mila pan maga ta yanwira ti
fa tege gben,
mila pan maga ta tinndiye pe fa
tege gben;

²⁶ ko la yala Yawe Yenɔjele li fa
tara to naa yan nawa pi
da,
li fa ali dunruya tambyɔ
koɔgbanna wi da.

²⁷ Sanga ɔa ni Yenɔjele laa
naayeri wi gbegele maa
tege wa wi yɔnlɔ, mila
pye wa;

sanga ɔa ni laa tɔnɔgbɔɔ
tijuguwo pi koɔgo ki wa,

²⁸ sanga ɔa ni laa kambaara ti
tege wa naayeri,
sanga ɔa ni laa ti, a tɔnɔgbɔɔ
tijuguwo pi janri ma yiri
fanɔga ni, mila pye wa.

²⁹ Sanga ɔa ni laa koɔje koɔgo
ki wa,

janɔgo wi tɔnmɔ piga ka toro wi
koɔgo ki na,

sanga ɔa ni laa tara ti koɔgo ki
tenge, mila pye wa.

³⁰ Mila pye le li tanla wa li
tunɔgo ki ni.

Mila pye nali kandanlaga ki piin
pilige pyew,
na yɔɔri li yege sɔɔwa sanga
pyew.

³¹ Mila pye na yɔɔri laga li tara
ti na,
ma pye nayinme ni senwee piile
pe sɔɔwa.

**Lere ɔa wi maa nuru kajenme
pi yeri, ferewe yen wi woo**

³² Koni, na pinambiile, yaa nuru
na yeri!

Mbele pe maa tanri na koɔgolo
ke na, ferewe yen pe woo!

³³ Yanla nagawa senre ti logo, ye
ta ye pye kajenmbele,
yaga kari yigi sambalawa ni.

³⁴ Lere ɔa wi maa nuru na yeri,
ɔa wi maa yeregi le na go yɔn ki
na na nuru pilige pyew,
ɔa wi maa na yeyɔngɔ ki koɔsi,
ferewe yen ki fo wi woo!

³⁵ Katugu lere ɔa ka mi ta ko fo
wo yaa yinwege ta;
ki fo wi kala li yaa Yawe Yenɔjele
li ndanla.

³⁶ Eɛn fo lere ɔa ka wa mbe la na
na, ko fo wo kapege pye
wi yee na;
mbele fuun panla panra, kunwa
po pi yen ma poro ndanla.

**Kajenme pi yen
na leele pe yinri naa**

9 ¹ Kajenme pi tiyagala koɔshyen
te,
ma go kan pi yee kan.

² Pi yaayoro koɔnlogi sɔɔlo gbolo
mege ni,

ma pi duven taan wi gbegele.
Pi pi lisaga ki gbegele ma ko.

³ Pi pi tunmbyeele jele pe tun
ma yo pe saga yerege ɔga
ki yari.

Pe yen wa ca ki tinndiye pe
namunjo wi na, naga yari
fo:

⁴ «Lere o lere wi yen kambajenje, wo mbe toro laga na yeri!»
Mbele tijinliwe woro pe ni, pi yen naga yuun pe kan fɔ:
⁵ «Ye pan yanla suro ti li, yanla duven taan ɲa mi gbegele wi wɔ!
⁶ Ye kambajenje kagala ke yaga wa, pa ye yaa yinwege ta; yaa tanri wa kagala kɔrɔ jenme konɔ lo ni!»

**Kajenje wo
naa yee gbɔgɔwɔ fɔ wi ni pè jen
ma wɔ pe yee ni yege ɲga na**

⁷ Lere ɲa ka sennɔbanra yo yee gbɔgɔwɔ fɔ wi na mbe ta mboo le konɔ, wi ma ti pe maa tifaga;
lere ɲa kaa lepee wi yerɛgi, wo ma kaa tegele ta.
⁸ Maga ka lere ɲa wi maa kala lakoo wi yeri, nakoma wi yaa ma panra;
ɛɛn fɔ kajenje wo yeri, pa ma yaa pye mboo ndanla.
⁹ Ta kajenje wi nari, pa ka yaa taga wi kajenje pi na; lesinɲe wi kara jenme pi ni, pa wi yaa ka taga wi jenme pi na.
¹⁰ Mbaa fyɛ Yawe Yenɲele li yege ko ki yen kajenje pi lesaga ye;
mbe Yenɲele na kpoyi* li jen ko ki yen tijinliwe we†.

¹¹ Ee, mi ɲa kajenje we, mi yaa ka taga ma yinwege piliye yi na;
ma yaa yinwetɔnɔgɔ ta.
¹² Na maga pye kajenje, mboro ma yaa ma kajenje tɔnli wi li ma ye;
na maga sila kala lakoo, mboro ma yaa ki go kala li le ma ye.

**Leele mbele pee jilige,
kambajenje pi yen na pe yinri**

¹³ Kambajenje pi yen paa jele pyenpyenfɔ yen, ɲa wii kala jen;
ɲa wii kala la kpɛ kɔrɔ jen.
¹⁴ Wi ma cɛn wa wi go yɔn ki na, wi ma cɛn jɔngɔ na wa ca ki laga ɲga ki yaraga ki go na,
¹⁵ mbaa jɔrɔgi la torofenne pe yinri ɲgbanga,
poro mbele pe ma sin na kee pe konɔ li ni we.
¹⁶ Wi ma yo fɔ: «Lere o lere wi yen kambajenje, wo mbe toro laga na yeri;»
tijinliwe woro mbele ni wi yen na pe piin fɔ:
¹⁷ «Tɔnmɔ mba mà yu ma wɔ, pi ma tanla fɔ jɛnɲe,
yaakara nda mà lara ma ka, ti ma tanla fɔ jɛnɲe†.»
¹⁸ Ɛɛn fɔ ki leele pe sigi jɛn mbe yo fɔ pa kunwɔ pi yen wa ki laga ki ni,

†9.10: Yuuro 111.10; Yomi 1.7.

†9.17: Ki verise ɲa wi yen na para jeele kala naa nambala kala na li maa piin wa larawa, a Yenɲele senre ti je li na ko senre na.

fɔ leele mbele ki jɛɛ wi yeri, pe
yɛn na kee wa kuulo tara*
ti gbunlundɛgɛ ki ni.

WUNLUNAŊA SALOMɔ WI YOMIYEĞELE

10--29

**Wunlunaŋa Salomɔ
wila yomiyɛgɛle ŋgele wa**

10 ¹Wunlunaŋa Salomɔ wi
yomiyɛgɛle.

Pinambyɔ kajɛnɛ wi maa
to wi nawa pi yinɛgi,
ɛɛn fɔ pinambyɔ ŋa wi yɛn
lembige wi maa nɔ wi
nawa pi tanga wi na.

²Yarijɛndɛ nda tì ta nambara ni
tila tɔnli kan lere yeri;
ɛɛn fɔ mbe pye sinɛgɛ ki ma lere
shɔ kunwɔ pi yeri.

³Yawe Yenɛgɛle laa lesinɛgɛ wi
yaga fungo mbe to wi na;
ɛɛn fɔ ŋga lepeele pe maa tilele
na jaa, li maga laga lali
pe ni.

⁴Tiyanra ti maa paan fyɔnwɔ ni;
ɛɛn fɔ keyɛn yan yi maa tunɛgo
piin jɛnɛgɛ, yi ma lere pye
yarijɛndɛ lɛgɛre tafɔ.

⁵Lere ŋa wi maa yarilire ti kɔn
yarilire kɔnsanga ni mari
gbogolo, wo yɛn tijinliwe
fɔ;

ɛɛn fɔ ŋa wi ma sinɛ na wɔnɔ
yarilire kɔnsanga ni, wo
maa fɛrɛ waa lere na.

⁶Duwaw ma tigi lesinɛgɛ wi na;
ɛɛn fɔ lewelewe kapyere to ti ma
pye ma lara wa lepee wi
yɔn sɛnrɛ ti ni.

⁷Mbe nawa to lesinɛgɛ wi kala li
na, ki ma pye duwaw ni
leele pe yeri,
ɛɛn fɔ pe ma fɛgɛ lepee wo mɛgɛ
ko na pew.

⁸Lere ŋa wi yɛn kajɛnɛ wa wi
kotogo na, wi ma yɛnle
ŋgasegɛle ke na;
ɛɛn fɔ lere ŋa wi maa para faa,
wi ma wi yɛɛ jɔgɔ.

⁹Lere ŋa wi maa tanri kɔnɔ
sinne li na, wi maa tanri
yeyinɛgɛ na pɔw;
ɛɛn fɔ lere ŋa wi maa tanri
kɔngolo ŋgele kɛ koolo
ke na, wi kala li yaa ka
yiri funwa na.

¹⁰Lere ŋa wi maa yɛngɛle ke
gbɔnɛngbɔn mbe kaselege
ki lara, wi ma jɔɔgɔ wa
sanmbala pe na;
ɛɛn fɔ lere ŋa wi maa para faa,
wi ma wi yɛɛ jɔgɔ.

¹¹Lesinɛgɛ wi yɔn sɛnrɛ ti yɛn paa
pulugo tɔnmɔ yɛn, mba pi
maa yinwege kaan;

een fɔ lewelewe kapyere to ti ma
pye ma lara wa lepee wi
yɔn sɛnrɛ ti ni.

¹² Lapanraga ki maa paan maara
ni;

een fɔ ndanlawa pi maa kajɔɔɔ
ti ni fuun ti kala yari[†].

¹³ Kajenme maa taa wa tijinliwe
fɔ wi yɔn sɛnrɛ ti ni;

een fɔ lere ɲa tijinliwe woro wi
ni, sanwiga ki ma pye wi
pɔɔɔ ke na mboo koro.

¹⁴ Kajenmbele pe maa jenme pi
taa na kee yege;

een fɔ tijinliwe fu fɔ wi yɔn ko ki
ma kaa wi jan fyaw.

¹⁵ Penjagbɔɔ fɔ wi yarijende
ti maa wi go singi paa
malaga sigembogo yen;

een fɔ fyɔnwɔ fenne pe fyɔnwɔ
po pi ma kaa pe jan.

¹⁶ Lesinɲe wi tunɲo sara wi
maa kan yinwege ni;

een fɔ lepee wi tunɲo tɔnli wi
maa kan wi maa kapege
piin.

¹⁷ Lere ɲa wi maa nagawa sɛnrɛ
ti nuru, wi ma pye wa
yinwege konɔ li ni,

een fɔ lere ɲa wi ma je yerewe
sɛnrɛ ti na, wi maa yee
punɲo.

¹⁸ Lere ɲa wi maa lewee yenle
wi panra larawa, wi maa
yagbogolo finlele,

lere ɲa wi maa leele mege jogo
na toro, wi yen lembige.

¹⁹ Lere ɲa kaa para mbe sa toro,
wi ma punɲo fyaw;

een fɔ lere ɲa wi maa yɔn
ki yingiwɛ jen wo yen
tijinliwe fɔ.

²⁰ Lesinɲe wi yɔn sɛnrɛ ti yen
paa warifuwe piiri yen;

een fɔ lepee wi jatere wi woro
kagbɔɔ yɔn.

²¹ Lesinɲe wi yɔn sɛnrɛ ti ma
leleɲere kala yɔn;

een fɔ tijinliwe fu fenne pe yaa
ku pe tijinliwe lawa pi
kala na.

²² Yawe Yenɲele li duwaw wo
wi ma lere pye yarijende
tafɔ,

lewee wi yeera fanɲga ko se ya
yaraga ka kpe taga wa.

²³ Mbaa kapege ki piin ki yen
paa jiire pyewe yen
lembige ki yeri;

een fɔ tijinliwe fɔ wi kandanlaga
ko yen mbe yin kajenme
ni.

²⁴ ɲga lepee wi maa fyɛ, ko ki
maa ta;

[†]10.12: Zhaki 5.20; 1 Pye 4.8.

nga lesinŋe wi maa jaa, ko ki ma
pye wi kan.

²⁵ Na kaŋgbanga ka pan sanga
ŋa ni, lepee wi ma tongo
ma wɔ wa;
ɛɛn fɔ lesinŋe wo ma koro wa wi
yɔnlɔ li ni sanga pyew.

²⁶ Tɔndangara ti ma ŋgangala
ke tanga yege ŋga na,
wirige ki maa yaa wa yengɛle ke
ni yege ŋga na,
ki pyelɔmɔ nuŋgba pi na, pa
tiyanŋa wi maa wi tafɔ wi
jɔlɔ ma fun.

²⁷ Mbaa fye Yawe Yenŋele li
yege, ki ma yinwetɔnlɔgɔ
kan lere yeri,
ɛɛn fɔ Yenŋele li ma lepee wi
yinwege ki were.

²⁸ Lesinmbele pe jigi tagasaga ki
ma pe kan yɔgorimɔ ni;
ɛɛn fɔ lepee pe jigi wi ma kɔn
pe na.

²⁹ Mbaa tanri Yawe Yenŋele li
konɔ li na, ki yen paa
malaga sigeca yen lere ŋa
wi nawa pi yen ma filige
wi kan;
ɛɛn fɔ li ma mbele pe maa tipege
piin pe tongo.

³⁰ Lesinŋe wo na fige mbe wɔ wa
wi yɔnlɔ fyew;
ɛɛn fɔ lepee pe se koro mbe mɔ
laga tara ti na.

³¹ Lesinŋe wi yɔn sɛnre ti maa
kajenme kaan,
ɛɛn fɔ yɔn ŋga ki maa finlele, ki
ŋgayinne li daga mbe kɔn.

³² Lesinŋe wi yɔn ki ma sɛnyoro
jɛn;
ɛɛn fɔ lepee wele, lefanlaga
sɛnre pe maa yuun.

11 ¹ Culo ŋa wi yen ma gbɔn
maa piri, wi kala li yen
ma tijanga Yawe Yenŋele
li yege na;
ɛɛn fɔ puwakuru ŋa wì yala, wo
yen mali ndanla.

² Mbaa ma yɛɛ nari ki maa lere
tifaga,
ɛɛn fɔ mbɔɔn yɛɛ go sogo ki maa
kajenme kaan.

³ Lesinmbele pe nawa mba pì
filige pe na, pi maa pe
yege sinni;
ɛɛn fɔ nambara fenne pe
kambasinnde ti yaa ka pe
jɔgɔ.

⁴ Kiti kɔnpilige, yarijende ti se
yaraga ka yɔn;
ɛɛn fɔ tangalɔmɔ sinmbe po pi
ma lere sho kunwɔ pi yeri.

⁵ Lere ŋa wi nawa pì filige wi
na wi kasinge ki maa le
konɔ jene ni;
ɛɛn fɔ lepee wi tipewe pi maa
jan.

⁶ Lesinnye wi kasingge ki maa sho
kan gbanga ki ni;
een fo nambara fenne pe
yegembatinwe pi ma pye
paa penε yen mbe pe yigi.

⁷ Na lepee wi ka ku, wi jigi
tagasaga ki ma ko;
wila wi keε ki kan fannga nga
na, ki ma ko ma wo wa.

⁸ Lesinnye wi ma sho jolgo ki keε;
een fo lepee wo ma ye wa jolgo
ki ni wi yonlo.

⁹ Lere na wii Yennye jen, wi maa
jaa mboo lewee yenle wi
tongo wi yon senre ti ni;
een fo lesinmbele pe yaa sho
jenne po fannga na.

¹⁰ Na lesinmbele pe kala liga
yon, ca woolo pe maa
nayinne nii;
een fo lepee wi ka ku, pe maa
yogori.

¹¹ Lesinmbele pe duwaw na ta
wi fannga na, ca ki mege
ki ma yiri;
een fo lepee pe yon senre ti ma
ca ki jogo.

¹² Lere na wi maa wi lewee yenle
wi tifaga wi yen tijinliwe
fu fo;
een fo lere na wi jilige wo ma
pyeri.

¹³ Lere na wi maa leele sanga
na toro, wi maa leele pe
ngundo kagala ke yinrigi
funwa na;
een fo lere na pe taga wi na, wo
ma ke tege wa wi nawa.

¹⁴ Na yege sinfo jenne woro cenle
na go na, ki cenle woolo
pe ma to;
een fo na yerifenne paga lege, ki
ma pan cew tawa ni.

¹⁵ Lere na ka yon kan mbe yere
wa fogo tongo ni, wi yen
na tege waa wi ye na;
een fo lere na si yenle mbe yon
kan mbe yere wa fogo
tongo ni, wo yaa koro wi
ye kan.

¹⁶ Jele na wi nawa pi yen jembe,
wo wi ma gbogwo ta;
een fo fannga fo, yarijende legerε
wo ma ta ce.

¹⁷ Kagbaraga pyefo wi kagbaraga
ki tonli wi ma pye wi
woo;
een fo, lewelewe wi maa tipege
piin wi ye na.

¹⁸ Lepee wi maa tonli lagajaa
wi ye kan, na wi yen
kayongo fu;
een fo lere na wi maa kasingge
piin wo yaa tonli jenne ta.

¹⁹ Mbaa tanri kasingge na, ki ma
yinwege kan lere yeri;

εεν ƒɔ lere ɲa kaa yeε kan kapege
pyewe pi yeri, wi ma
kunwɔ ta.

²⁰ Mbele pe nawa pi woro ma
filige pe na, pe kala li yen
ma tijanga Yawe Yenɲele
li yege na;

εεν ƒɔ mbele pe tangalɔmɔ pi
yen ma sin, pe kala li yen
mali ndanla.

²¹ Ki woro na lere kɔɔn shyen,
lepee wi se ka koro
mbajɔlɔwɔ;

εεν ƒɔ lesinmbele pe setirige
piile pe yaa ka shɔ jɔlɔgɔ
ki keε.

²² Jεle tiyɔɔn tijinliwε fu ƒɔ
wi yen paa pe ma kaa tε vegeɲe
le cele numaga na we.

²³ Lesinmbele pe sɔnrिमɔ
pi pungo kala lo yen
kagbaraga;

εεν ƒɔ lepee wi jigi wi yaa ka sa
kɔ Yenɲele li nangbanwa
gbɔɔ po ni.

²⁴ Wa keε ma pye ma sanga wi
na, εεν ƒɔ wo maa jiti na
kee yege;

wa ma pye keɲgbanga ni ƒɔ ma
saa toro ki da wi na, εεν
ƒɔ wo maa piin fyɔnwɔ ƒɔ
na kee.

²⁵ Lere ɲa wi maa kaan
nandanwa ni, wi
yarijende ti ma jiti;
lere ɲa wi maa tɔnmɔ kaan
sanmbala pe yeri, wi
wɔgɔ ki yaa ka kɔ.

²⁶ Lere ɲa wi ma je ma yo wi soo
yarilire ti pere ti jasanga
wi ni, leele pe ma wo
danga;

εεν ƒɔ ɲa wi maa yarilire ti pere
ti jasanga wi ni, wo ma
duwaw ta.

²⁷ Lere ɲa kaa ki jaa mbaa
kajɲge piin, wi kala li
ma Yenɲele li ndanla;

εεν ƒɔ lere ɲa kaa ki jaa mbe
tipege pye, tipege ma kaa
wi ta.

²⁸ Lere ɲa kaa jigi wi taga wi
penjagbɔɔ ti na, wi ma
kaa to;

εεν ƒɔ lesinmbele pe yaa la yɔngɔ
mbaa kee yege, paa yege
ɲga na tige ma kaa fun
ma were ta we.

²⁹ Lere ɲa wi ma jɔlɔgɔ wa wi
yeera go ki na, wi kewaga
yaa yiri;

tijinliwε fu ƒɔ wi ma pye kajɲge
wi kulo.

³⁰ Lesinɲe wi kapyere ti yen paa
tige yen, ɲga ki pire ti
maa yinwege kaan;

lere ɲa wi yen kajenje wi ma
leele ta wi yeε kan.

³¹Ye wele, lesinje wi maa
kapyere ti sara wi ta laga
dunruya wi ni,
pee ka logo lepeele poro naa
kapere pyefenne poro†.

12 ¹Korowo pi yen ma lere ɲa
ndanla, jenme pi yen maa
ndanla fun;

εen fɔ yerewe senre ti yen ma lere
ɲa mben, wo yen lembige.

²Kajenje pyefɔ wi kala li yen ma
Yawe Yenjele li ndanla;
εen fɔ ɲa wi maa kapege jatere
piin, li yaa ko fɔ wo jeregi.

³Lere se ya yeresaga ta wi
tipewe po fannga na;
εen fɔ lesinje wi ndire ti se ya
kolɔgi wa ti yɔnlɔ.

⁴Jele jenne wi yen paa wi polɔ
wi wunluwɔ njala yen;
εen fɔ ɲa wi maa fere waa wi
polɔ wi na, wo yen paa
sagbanpanraga yen, ɲga
ki maa kajelege ki mugu.

⁵Lesinje wi jatere wi ma pye
kaselege ko na;
εen fɔ lepeele poro jatere wo ma
pye nambara ce.

⁶Lepee wi yɔn senre ti yen paa
benjanri pyefɔ ma kaa

lara na singi mbe legbogo
pye;

εen fɔ lesinje wi yɔn senre ti ma
lere shɔ.

⁷Na lepee wiga tɔngɔ mbe wo
wa, yaraga kpe na koro
wi pungo na;
εen fɔ lesinmbele pe yinre ti ma
koro wa suyi.

⁸Pe ma lere wi sɔn wi tijinliwe
po kala na;
εen fɔ ɲa wi nawa pɪ pe wi na
leele pe maa wi tifaga.

⁹Paa ma tifaga mbege ta
tunmbyee nunɔba wi yen
ma keε na,
ko mbɔnrɔ maa ma yeε gbogo
mbe sigi ta yaakara woro
ma yeri ko na.

¹⁰Lesinje wi maa wi yeera
yaayoro ti kala yɔngɔ nari
kaan yaakara ni;
εen fɔ lepeele wele, lewelewe
kapyere pe maa piin.

¹¹Lere ɲa wi maa wi kere ti
tunngo ki piin, wi ma
yaakara legerε ta;
εen fɔ ɲa wi maa tɔnli fu kapyere
piin, wo yen tijinliwe fu
fɔ.

¹²Yarijende nda ti ma ta
nambara wi fannga na,

†11.31: 1 Pye 4.17-18.

to lepeepe pe maa yege
yinrigi ti na;
 ɛɛn fɔ lesinmbele pe ma ndire
kan fɔ ma pye tɔnli ni.

13 Lepee wi yɔn sɛnpere ti ma
pye paa pɛnɛ yen mboo
yigi;
 ɛɛn fɔ, lesinɲɛ wi ma shɔ ma wɔ
wa kanɲbanga ki ni.

14 Yɔn senyogo jɛnɲɛ ki ma tɔnli
kan lere yeri,
 ki pyelɔmɔ nunɲba pi na, lere wi
kɛɛ tunɲgo ki sara wo wi
ma ta.

15 Tijinliwe fu fɔ wo yege na, wi
konɔ li yen ma sin;
 ɛɛn fɔ lere ɲa wi ma yenle
yerewe sɛnrɛ na, wo wi
yen kajɛnɲɛ we.

16 Tijinliwe fu fɔ wi maa
nanɲbanwa pi naga le
yɔnɲɔlɔ nunɲba ke ni;
 ɛɛn fɔ lere ɲa wì jilige wi ma
tegele li kun wi yee ni.

17 Lere ɲa wi maa kaselege yuun,
wi ma ɲga ki yen ma sin
ki yege yo;
 ɛɛn fɔ sɛrɛfɔ yagboyoo wo maa
leele fanla.

18 Lere ɲa wi maa para faa, wi
sɛnrɛ ti maa sugulo paa
tokobi yen;
 ɛɛn fɔ kajɛnmbele pe yɔn sɛnrɛ ti
maa kotogo sogowo kaan.

19 Yɔn ɲga ki maa kaselege yuun,
ki sɛnrɛ ti ma koro wa
suyi;
 ɛɛn fɔ yɔn ɲga ki maa yagbogowo
yuun, ki sɛnrɛ ti mɔnɔ
li yen mbe yenle li gbɔn
mbeli yɛnɲɛ.

20 Mbele pe maa kapege pyewe
jatere piin, lefanlaga ko
ki ma pye wa pe kotogo
na;
 ɛɛn fɔ mbele pe maa yerewe
kaan yeyinɲɛ wogo na,
pe ma nayinmɛ ta.

21 Tipege kpe na lesinɲɛ wi ta;
 ɛɛn fɔ jɔlɔɲɔ ki yen lepeepe pe
wogo.

22 Yɔn ɲga ki maa finlele ki yen
ma tijanga Yawe Yenɲɛle
li yege na;
 ɛɛn fɔ mbele pe maa tanri
kaselege ki na, pe kala li
yen mali ndanla.

23 Lere ɲa wì jilige wi maa jɛnme
pi lara;
 ɛɛn fɔ kambajɛnɲɛ wi maa wi
kambajɛnme pi nari na
toro.

24 Lere ɲa wi keyɛn yì ɲɲban
tunɲgo ki na, wo wi ma
cɛn tegere ti na;
 ɛɛn fɔ tiyanɲa wo ma kaa ye
pɔrɔtɔya tunɲgo.

²⁵ Senwee wi jatere pirindorogo
ki maa fannga ki ko;
een fo senjende ti ma nayinme
kan senwee wi yeri.

²⁶ Lesinje wi maa wi lewee yenle
wi nii konɔ jene;
lepee wi tangalɔmɔ pi maa
puŋgo.

²⁷ Koniyeen tiyanja wi se ya
kara gbo mbe ta fo;
een fo mbaa tunngo piin jenge,
tonli gbɔɔ yen ki ni.

²⁸ Yinwege ki ma ta wa kasingge
konɔ li ni,
kunwɔ woro wa ki konɔ li ni.

13 ¹ Pɔ kajenje wi ma wi to
wi nagawa senre ti logo;
een fo pɔ ja wi maa kala lakoo
wila yerewe senre logo.

² Lejenje wi senyoro ti fannga
na, wi ma yarijende ta
tonli;
een fo lewelewe kapyere to
javafenne pe maa jaa
mbaa piin.

³ Lere ja wi maa yon ki yingiwe
jen, wi maa yee sho;
een fo lere ja wi yen yongbɔɔwɔ
ni, wi maa yee jɔɔ.

⁴ Tiyanja wi yege maa yinrigi
yaara na, wi se siri ta;
een fo mbele pe maa tunngo piin
jenge, poro ma yarilegere
ta.

⁵ Yagbogowo senre ti ma pye ma
lesinje wi mben;
een fo lepee wi maa sanmbala pe
tifaga na fere waa pe na.

⁶ Lere ja wi tangalɔmɔ pi yen
ma filige, kasingge ki maa
sho;
een fo lepee wi kapege ki maa
jɔɔ pew.

⁷ Wa maa yee pye penjara fo,
mbe sigi ta yaraga woro
wi yeri;
wa yege maa yee pye fyɔnwɔ fo,
mbe sigi ta penjagbɔɔ
yen wi yeri.

⁸ Wagati wa ni, penjara fo wi
ma kaa wi penjara ta kan
maa yee go sho;
een fo fyɔnwɔ fo wo na la fye
mbe yo pe yaa wi figiri.

⁹ Lesinmbele pe maa yengele paa
yanwa yen;
lepee poro yen paa fitanla yen,
ja wi yen na finri.

¹⁰ Yee gbɔɔwɔ pi maa maara
kɔɔn;
een fo mbele pe maa yerewe
senre nuru, poro yen
kajenmbele.

¹¹ Penjagbɔɔ nda ti ma ta fyaw,
pa ti maa koo na kee fyaw
ma;
een fo nda ti maa taa jeennjenri
ti ma kaa lege.

¹² Senwee wi jigi wi yen yaraga
 nga na, na ki ka mo mbe
 toro, wi nawa pi ma tanga
 wi na;

yaraga nga ki la yen ma na, ki
 ka kan ma yeri, ki ma
 yinwege kan ma yeri.

¹³ Lere nga wi maa senre tifaga, ki
 foga ki ma ton wi na;
 lere nga wi maa tanri ngasegele
 ke na, wo yaa tonli ta.

¹⁴ Kajenje wi nagawa senre ti
 maa yinwege kaan lere
 yeri,
 ti ma lere sho kunwo pi yanwa
 pi kee.

¹⁵ Tijinliwe jembé pi ma ti lere
 kala ma leele pe ndanla;
 een fo nambara fenne pe konjo li
 yen ma ngban.

¹⁶ Leele mbele fuun pe jilige, pe
 maa pe kagala ke piin
 tijinliwe ni;
 een fo kambajenje wi maa
 kambajenne pi naga lere
 pyew wi na.

¹⁷ Pitunjo tipee wi ma ti jolgo
 ma pan;
 een fo pitunjo nga pe taga wi na,
 wi ma kotogo sogowo kan
 lere yeri.

¹⁸ Lere nga wi ma je nagawa senre
 ti na, wi wogo ki yen
 fyonwo naa fere;

een fo nga wi ma yenle ki na poo
 jeregi, wo yaa gbogwo
 ta.

¹⁹ Nga senwee wila jaa, wi kaga
 ta ki ma tanla wi ni;
 Kambajenne pe kapege ki
 yaga, ki ma pe mben.

²⁰ Lere nga wi maa tanri
 kajenne pe ni, wi ma
 kala jen;
 een fo lere nga wi ma lembire ti
 pye wi cenyenne, wi ma
 tege ta.

²¹ Jolgo ko ki ma pye kapere
 pyefenne pe punjo na;
 een fo kajenje ko ki yen
 lesinmbele pe tonli we.

²² Lere jenne wi ma korogo yaga
 wi pishyenwoolo pe kan;
 een fo kapere pyefenne pe korogo
 ki yen ma tege lesinmbele
 poro kan.

²³ Kere nda fyonwo fo wi fali, ti
 yarilire ti ma yon jenge;
 een fo lere wa woro ma jogo wi
 mbasinne pi kala na.

²⁴ Lere nga wi ma korowo sanwiga
 ki wa, wi pinambyo wi
 suu ndanla;
 een fo lere nga wi pinambyo wi
 yen maa ndanla, wila la
 singi mboo koro.

²⁵ Lesinne wi ma li ma tin;

een fɔ lepee wi fungbolo li yaa
koro waga.

14¹ Jele kajenje wi maa go ki
kan;

een fɔ jele ɲa wi yen lembige,
wi maa go ki ya wi yeera
keyen yi ni.

² Lere ɲa wi maa tanri kozinne
li na, wo maa fyɛ Yawe
Yenjele li yege;

een fɔ ɲa wi maa tanri kongolo
ɲgele kè koolo ke na, wo
maa li tifaga.

³ Kambajenje wi yɔn senre ti
yen paa gbege yen, mboo
gbɔn mboo yeɛ gbɔgɔwɔ
pi laga wi na;

een fɔ kajenmbele pe yɔn senre ti
ma pe shɔ.

⁴ Na falinere woro wa, bondoolo
pe ma koro waga;

een fɔ falinere ti fannga na,
yarilire legere ma ta.

⁵ Serɛfɔ sinɲe na yagbolo finle;

een fɔ serɛfɔ tipee wo maa
yagbogolo finlele.

⁶ ɲa wi maa tege leele na, wi
maa kajenme pi lagajaa,
wi se suu ta;

een fɔ tijinliwe fɔ wi jenme taga
si ɲgban.

⁷ Ma yeɛ laga lali lembige ki ni,
katugu mɛɛ yaa jenme ta mbe
yiri wa wi yɔn senre ti ni.

⁸ Lere ɲa wi jilige wi kajenme
pi maa wi kologo ki yege
finligi wi kan;

een fɔ kambajenje wi
kambajenme pi maa
wi punɲgu.

⁹ Kambajenmbele pe ma yo go
woro ki na mbe kajɔɔgo
gbegele;

een fɔ wa lesinmbele pe sɔgɔwɔ
kajenje ko ki ma pye wa.

¹⁰ Lere wi nawa pì tanga yege
ɲga na, wo wi maga jen
wa wi nawa;

na nayinme ka si pye wa, lere wa
yege se ya mbege tanwa
pi jen.

¹¹ Lepee wi go ki yaa ka ya;
een fɔ lesinɲe wi go ki yaa la jiti
mbaa kee yege.

¹² Konɔ la ma pye ma sin lere wa
yege na,
ma si yala li punɲo kala lo yen
kunwɔ konɔ.

¹³ Lere mbe ya mbaa tege mbe
sigi ta wi nawa pi yen ma
tanga wi na;
nayinme pi kosaga ki mbe ya
pye nandangawa.

¹⁴ Lere ɲa wi sɔ wi yen ma
tijanga, wi yaa kaa
kapyere ti tɔnli wi ta;
lejenɲe wi yaa kaa tɔnli wi ta
mbe tin wi na.

¹⁵ Kambajenje wi ma taga senre
nda fuun pe ma yo wi kan
ti na;
een fɔ lere ɲa wɪ jilige, wi maa
wi tangalɔmɔ pi kɔrɔsi.

¹⁶ Kajenje wi maa fye kapege
pyewe pi na, mboo yee
laga lali ki ni;
een fɔ lembige kila ki yee yingiwɛ
jen, katugu ki ma taga ki
yee na.

¹⁷ Lere ɲa wi maa nawa ɲgbanni
jaga jaga, wi maa
kajagara piin;
lere ɲa wi maa tipege jaa mbe
pye, leele pe maa panra.

¹⁸ Kambajenmbele pe kɔrɔɔ ko
ki yen kambajenme we;
een fɔ jenme po pi yen mbele pɛ
jilige pe gbɔgɔwɔ we.

¹⁹ Lepeele pe yaa ka kanɲguuro
kan lejembele pe nɔɔ;
kapere pyefenne pe yaa ka
kanɲguuro kan wa
lesinmbele pe go yeyɔnrɔ
ti na mbe pe yenri.

²⁰ Fyɔnwɔ fɔ wi cɛnyɛenle yere
pe maa panra;
een fɔ penjagbɔrɔ fɔ wi wenne pe
ma pye ma lege.

²¹ Lere ɲa wi maa cɛnyenle wi
tifaga, wi yen kapege
pyefɔ;

een fɔ lere ɲa wi maa lere ɲa wi
yen tege na wi yinriwɛ
taa, fɛrɛwɛ yen ki fɔ wi
woo!

²² Mbele pe maa kapege ki jate
mbege pye, naga yen ma,
paa la pe yee punɲgu wi
le?

Mbele pe maa kajenje ki jate
mbege pye, pe maa tanri
kagbaraga pyege naa
kaselege na.

²³ Senwee wi ma te tunɲgo ɲga
fuun ni, tɔnli ma ta ki ni;
een fɔ senwara yogo ki maa paan
fyɔnwɔ ni.

²⁴ Penjagbɔrɔ tawa po pi yen
kajenmbele pe wunluwɔ
ɲjala le;
tjinliwɛ fu fɔ wi wogo ko ki yen
tjinliwɛ fu kapyere re.

²⁵ Serefɔ ɲa wi maa kaselege
yuun, wi ma lere shɔ;
een fɔ serefɔ ɲa wi yen yagboyoo,
wi maa nambara piin.

²⁶ Lere ɲa wi maa fye Yawe
Yenjele li yeege, jigi
tagasaga gbɔɔ yen wi
yeri;
katugu li maa wi pinambiile pe
go singi.

²⁷ Mbaa fye Yawe Yenjele li
yeege, ki ma yinwege kan
lere yeri;

ki ma senwee wi sho kunwo pi
yanwa pi kee.

²⁸Na tara ti woolo paga lege,
ki ma gbogwo kan
wunlunana wi yeri;
een fo na tara ti woolo paga pye
mbe kologo, ki ma pye
wunlunana pyo wi towo.

²⁹Lere na wila la nawa ngbanni
jaga jaga, tijinliwe gboo
yen wi yeri;
een fo lere na wi maa nawa
ngbanni jaga jaga, wo
maa wi lembigewe pi
nari.

³⁰Kotoyinnye ki ma ngbanwa
kan witige ki yeri;
een fo yenjaga ko yen paa
sagbanpanraga yen, nga
ki maa witige ki nii.

³¹Lere na wi maa fyonwo fo wi
jolo, wi maa na wuu da
wi tifaga;
een fo lere na ka fyonwo fo wi
yinriwe ta, wo ma na wuu
da wi gbogo.

³²Lepee wi tipege ko ki maa jan;
een fo lesinnye wi jigi wi ma koro
ma cen wi na, ali sa gbou
wi kunwo pi na.

³³Kajenme pi ma pye wa
tijinliwe fenne pe kotogo
na;

een fo pi se ya jen wa lembire ti
sogowo.

³⁴Mbaa kasinnye piin wa tara ti
ni, ki ma tara ti mege ki
yirige;
een fo kapege pyege ko maa fere
waa tara woolo pe na.

³⁵Tunmbyee na wi jilige wi
kala li ma wunlunana wi
ndanla;
een fo tunmbyee na wi ma fere
wa wi na, wi ma nawa
ngban wo ni.

15 ¹Mbe lere wi yon sogo
sentanra ni, ki ma
nanngbanwa gbou sinnye;
een fo senjagara ti ma lere nawa
ngban.

²Kajennye wi yon senre ti maa
jenme pi tanwa nii lere ni;
een fo tijinliwe fu fo, lembigewe
senre ti maa yinrigi wa wi
yon.

³Yawe Yenyele li maa yaan
lagapyew;
li maa lepeelee naa lejemele pe
wele.

⁴Senre nda ti maa fannga kaan,
ti yen paa tige yen, nga ki
maa yinwege kaan;
een fo senpere to maa lere jolo
wa wi kotogo na.

⁵Kambajennye wila wi to wi
yerewe senre ti le;

εεν ƒɔ ɲa wi ma yenle yerewe
senre ti na, wo yen
tjinliwe ƒɔ.

⁶ Yarijende legere ma pye wa
lesinɲe wi go;
εεν ƒɔ lepee wi tawa pi ma jɔlɔɔ
wa wi na.

⁷ Kajenɲe wi yɔn senre ti maa
jenme kaan lere yeri;
εεν ƒɔ ko wogo ɲga ko ka se ya
yiri wa lembige ki kotogo
na.

⁸ Saraga* ɲga lepee pe ma wɔ
Yawe Yenɲele li yeri, ki
ma pye ma tijanga li yege
na;
εεν ƒɔ li ma yenle lesinmbele pe
yenrewe pi na.

⁹ Lepee wi tangalɔmɔ pi yen ma
tijanga Yawe Yenɲele li
yege na;
εεν ƒɔ mbele pe maa kasinɲe
piin, poro yen mali
ndanla.

¹⁰ Lere ɲa wi ma kozinne li wa,
wo pe ma korowo gbɛge
ki le wi na;
lere ɲa pe kaa yeri senɲɔbanra
ni ki maa mben, wo yaa
ku.

¹¹ Kɪ kaa pye kuulo tara* to naa
kuulo ca ki ni, ki kala la
si fun Yawe Yenɲele li na,

li senwee wi nawa kala li jen
pyew.

¹² Lere ɲa wi maa kala lakoo,
kila wi ndanla poo jeregi,
wila kari mbe sa kajenmbele pe
yewe poo yeri.

¹³ Nayinme ka pye lere ɲa ni, wi
yege welewe pi ma tanla;
εεν ƒɔ lere ɲa nawa ka piri wi
na, wi nawa pila tanla wi
na.

¹⁴ Lere ɲa wɪ jilige, wi maa
jenme pi lagajaa;
εεν ƒɔ lembige, tjinliwe fu
kapyere to ti maa
nayinme kaan ki yeri.

¹⁵ Piliye yi ni fuun yi yen
pilipeye lere ɲa wi yen
tege na wi yeri;
εεν ƒɔ lere ɲa wi yen ferewe
na, wo maa nayinme nii
pilige pyew.

¹⁶ Tawa jenri mbe pye ma yeri,
ma sila fyɛ Yawe Yenɲele
li yege,
ko mbɔnrɔ penjagbɔrɔ mbe
pye ma yeri, mɛɛ pye
yewerege na ko na.

¹⁷ Pe segewere sɔɔ ma kan
yaakara ndanlawa ni,
ko mbɔnrɔ pe nɔ kara tanra
jende sɔɔ peri kan ma
yeri mbenwe ni ko na.

¹⁸ Lere ɲa wi maa nawa ɲgbanni
jaga jaga, wi maa maara
kɔɔn;

lere ɲa wi maa kala kunni wi yɛɛ
ni, wi ma malaga kɔ.

¹⁹ Tiyanna wi konɔ li yen ma yin
wuuro yuguyugu ni;
ɛɛn fɔ lesinmbele pe konɔ li yen
ma laga kpoyi*.

²⁰ Pɔɔ kajenɲe wi maa to wi
nawa pi yinɲgi;
ɛɛn fɔ pɔɔ tijinliwɛ fu fɔ wi maa
wi nɔ wi tifaga.

²¹ Lembigewe kapyere ti maa
nayinmɛ kaan tijinliwɛ fu
fɔ wi yeri;
ɛɛn fɔ lere ɲa wì jilige, wi ma sin
wa wi tangalɔmɔ pi ni.

²² Na yerifenne woro wa mbe
yo mbe yan pe yɛɛ yeri,
kagala ɲgele kè kɔn ma
tɛgɛ mbe pye, ke ma jɔgɔ;
na yerifenne paga legɛ, kagala ke
maa yɔngɔ.

²³ Lere ɲa wi ma lere yɔn
sogo senjendɛ ni, ki ma
nayinmɛ kan wi yeri;
na senrɛ ti ka yo ti yosanga na,
ki ma pye ma yɔn.

²⁴ Lere ɲa wi yen tijinliwɛ fɔ,
konɔ na li maa kee wa
naayeri na yinwege kaan
lere yeri, lo wi ma le;

ɛɛn fɔ konɔ na li maa tinrigi wa
nɔgɔna wa kuulo tara, wi
maa yɛɛ shɔ li ni.

²⁵ Mbele pe maa pe yɛɛ gbogo,
Yawe Yenɲele li ma pe
yinre ti tɔngɔ;
ɛɛn fɔ li maa wele nanɲunɲɔ wi
laga ki na.

²⁶ Jatere pere ti yen ma tijanga
Yawe Yenɲele li yegɛ na;
ɛɛn fɔ senjendɛ ti ma pye ma
laga li yegɛ na.

²⁷ Lere ɲa wi yenle na tin tɔnli
pee jawa na, wi ma jɔlɔgɔ
wa wi go woolo pe na;
ɛɛn fɔ lere ɲa yarikanra nambara
woro ti yen maa mben, wi
yaa yinwege ta.

²⁸ Lesinɲe wi ma jatere pye jɛnɲe
gben mbe si jɛn mbe yɔn
sogomɔ kan lere yeri;
ɛɛn fɔ senpere to ti maa yinrigi
wa lepee wi yɔn.

²⁹ Yawe Yenɲele li yen ma lali
lepeele pe ni;
ɛɛn fɔ li ma lesinmbele pe
yenrɛwɛ pi logo.

³⁰ Welelɔmɔ jɛmbɛ pi ma
nayinmɛ kan lere yeri wa
wi kotogo na,
sentanra logowo pi ma fanɲga le
lere ni.

³¹ Yerewe senre nda ti ma lere le
konɔ jenne ni, lere ɲa kaa
ti nuru,
wi yaa ka cen wa kajenmbele pe
sɔɔwɔ.

³² Lere ɲa wi ma je yerewe senre
ti na, wi yera yinwege ki
yen maa mben;
een fɔ lere ɲa wi ma yenle yerewe
senngbanra ti na, wo ma
tjinliwe ta.

Yawe Yenjele li yen fanɲga fɔ kala li ni fuun ni

³³ Mbaa fyɛ Yawe Yenjele li yege
ki maa kajenme nari lere
na;

gbɔɔwɔ pi ma ta yeɛ go sogowo
po puɲgo na.

16 ¹ Senwee wi ma kagala kele
kɔn ma tege wa wi nawa
mbe pye;
een fɔ ke pyewe po yen Yawe
Yenjele lo wogo.

² Senwee wi kapyegele ke ni
fuun ke yen ma yɔn wi
yeɛ yege na;
een fɔ Yawe Yenjele lo li senwee
wi jatere pyelɔmɔ pi jen.

³ Ma kala li le Yawe Yenjele li
kee,
pa kagala ɲgele mà kɔn ma tege
mbe pye ke yaa yɔn ma
kan.

⁴ Yawe Yenjele li yaara ti ni
fuun ti da go ka na;

ali yere lepee lùu da jɔlɔɔ pilige
ko kala na.

⁵ Lere ɲa fuun wi maa wi yeɛ
gbogo, wi kala li yen ma
tijanga Yawe Yenjele li
yege;
ki woro na lere kɔn shyen, ki
lerefɔ Yenjele li se kaa
yaga mbajɔlɔwɔ.

⁶ Mbaa kajɛɲge piin konaa mbe
pye lere ɲa pè taga wi na,
ki ma ti ma kajɔɔɔ ki ma
kala yaga ma na;
lere ɲa wi maa fyɛ Yawe Yenjele
li yege, wi ma kapege
pyege ki yaga.

⁷ Na lere ɲa tangalɔmɔ ka Yawe
Yenjele li ndanla,
li ma tanwa le ki fɔ wo naa wi
mbenfenne pe sɔɔwɔ.

⁸ Ma yaara jenri ta kasiɲge ni,
ko mbɔnrɔ ma yarilegere ta
nambara ni ko na.

⁹ Senwee wi ma kagala kɔn ma
tege mbe pye;
een fɔ Yawe Yenjele lo li ma ti
ke ma pye.

Wunlumbolo pe kala

¹⁰ Wunlunaɲa wi senyoro ti yen
paa Yenjele li senre yen;
wi kaa kiti wi kɔn wii daga mbe
puɲgo.

¹¹ Culo* kanngaga woo naa culo
 ɲa wì yala poro pe yen ma
 Yawe Yenɲele li ndanla;
 puwakuruye mbele pe ma pye
 wa kasha ki ni, lo kɛɛ
 tunɲo yi.

¹² Kapege pyewe pi yen ma
 tijanga wunlumbolo pe
 yege na,
 katugu mbaa kasinɲe piin ko
 ki ma wunluwo pi kan
 yeresaga ni.

¹³ Mbele pe maa sensinnde
 yuun, pe kala li yen ma
 wunlumbolo pe ndanla;
 lere ɲa wi maa kaselege yuun,
 wi yen ma pe ndanla.

¹⁴ Wunlunaja wi ka nawa
 ɲgban, wi mbe ya ti pe
 lere gbo;
 ɛɛn fɔ senwee kajenɲe wi maa
 nanɲbanwa pi sogo wi na.

¹⁵ Wunlunaja wi yege welewe
 pi ka tanla, leele pe ma
 yinwege ta;
 wi kagbaraga pyege ki yen paa
 yɔnrɔ tisaga konɲbanɲa
 yen.

Lerewe kapyere cacenwe pi ni

¹⁶ Mbe kajenme ta kì mbɔnrɔ ma
 we tɛ tawa na;
 mbe tijinliwe ta kì mbɔnrɔ ma
 we warifuwe tawa na.

¹⁷ Lesinmbele pe tangalɔmɔ po
 yen mbe yeɛ laga kapege
 ki na;
 lere ɲa wi maa wi tangalɔmɔ
 pi kɔrɔsi, wo maa wi yeɛ
 yinwege ki kɔrɔsi.

¹⁸ Yeɛ gbɔgɔwɔ pi ma lere jɔgɔ;
 yeɛ nagawa pi ma lere jan.

¹⁹ Mbɔɔn yeɛ tirige mbe pinle
 mbele pe yen tege na pe
 ni,
 ko mbɔnrɔ ma we ma sa pinle
 mbele pe maa pe yeɛ
 gbogo, na yaara nda pè
 koli na yeɛle pe yeɛ na ko
 na.

²⁰ Lere ɲa wi ma jatere pye kala
 na, wi wogo ki ma yɔn;
 lere ɲa wi maa jigi wi taga Yawe
 Yenɲele li na, fɛrɛwe yen
 wi woo!

²¹ Lere ɲa wì jilige wa wi kotogo
 na, wo pe maa yinri
 tijinliwe fɔ;
 senjende yogo ki ma fanɲa ta
 lere na.

²² Kagala kɔrɔ jenme pi ma
 yinwege kan mbele pè
 kala jen pe yeri;
 ɛɛn fɔ lembire ti kambajenme pi
 ma jɔlɔgɔ wa ti na.

²³ Senwee kajenɲe wi ma jatere
 pye gben mbe si jen mbe
 para;

ko ki ma fannga kan wi yon
senre ti yeri.

²⁴ Senjende ti yen paa senrege
yen,
ti ma kotoyingge kan senwee wi
yeri konaa maa wire ti
pagala.

²⁵ Konɔ la ma pye sinne lere wa
yege na,
een fo li kasaga ko ma pye
kunwa.

²⁶ Senwee wi fungbolo lo li maa
le tunngo pyege ki ni;
wi yon suro jawa pi maa wa
tunngo na.

²⁷ Lejaga wi ma tipege ki
gbegede,
wi yon senre ti yen ma pe paa
kasɔn ngbanli yen.

²⁸ Tijinliwe pee fo wi maa maara
kɔɔn;
leele sangafɔ wi ma wenne kɔn
pe yee na.

²⁹ Lewelewe wi maa lewee yenle
wi fanla mboo pungo,
mboo le kombege.

³⁰ Lere na wi maa yengele ke
ton na tipege jatere piin
mbe pye, konaa mboo
yongbaselege ki no ko
jatere wo ni,
ki fo wi tipege pye mako.

³¹ Lelewe yinzifire ti yen
gbɔgɔwa wunluwa njala,
mbele pe tangalɔmɔ pi sin poro
pe mali ta.

³² Lere na wila la nawa ngbanni
jaga jaga, wi mbɔnrɔ
malingbɔɔn kotogofɔ na;
lere na wi maa yee yingiwɛ jen,
wi mbɔnrɔ lere na wi ma
malaga gbɔn ma ca sho
ma ta wi na.

³³ Leele pe ma pɛte gbɔn mbe ta
mbe kala la kɔn mbe tege;
een fo kala o kala li ma kɔn ma
tege, li ma yiri wa Yawe
Yenjele lo yeri.

17¹ Ma yaakara wara jenri ta
ma ka yeyingge na,
ko mbɔnrɔ go ki yin kara ni maa
kaa, mbe sigi ta maara
yen wa ki ni ko na.

² Kulo na wi yen tijinliwe fo wi
yaa ka cɛn wi tafɔ wi
pinambyɔ lejaga wi go
na;
wi yaa ka wi tasaga ta wa wi tafɔ
wi pinambiile sanmbala
pe kɔrɔgɔ ki ni.

³ Pe ma warifuwe wi yan wa
fugufugu kasɔn ki ni, mbe
te wi yan wa yira kasɔn ki
ni mberi pye kpoyi*,
ki pyelɔmɔ nungba fun, Yawe
Yenjele lo li ma senwee
wi sunndo wi cancan mbe

- wele, mboo tiyɔnwɔ pi
jen.
- ⁴ Kapege pyefɔ wo wi maa nuru
senpere yofɔ wi yeri;
yagbogolo fɔ wo wi ma nungbolo
jan senjagara yofɔ wi yeri.
- ⁵ Lere ɲa wi maa tɛgɛ fyɔnwɔ fɔ
wi na, wi dafɔ wo ki fɔ wi
maa tifaga;
lere ɲa wi maa yɔgɔri lere wa
jɔlɔgɔ wogo na, Yenɲele
li se ka ki fɔ wi yaga
mbajɔlɔwɔ.
- ⁶ Pishyenwoolo pe yen paa
wunluwɔ njagala yen
leleɲgbangala ke kan;
piile pe gbɔgɔwɔ po pi yen pe
sevenne wele.
- ⁷ Senjende ti woro ma yala wa
lembige ki yɔn;
ki pyelɔmɔ nungba pi na fun,
yagbolo mbe yiri wa
yekelewe wi yɔn kɪ
tijanga ma wɛ.
- ⁸ Yarikanra nda ti ma kan
larawa, ti yen paa
sinndelege sɔnɲgbanga
wogo yen ti kanfenne pe
yegɛ na;
pe maa ki jate ma yo ti kanwa pi
kala na, paga keɛ le kala
o kala ni, li yaa yɔn.
- ⁹ Lere ɲa wi ma kajɔgɔ ɲga kɪ
pye wi na ki kala yaga, wi

- maa ki jaa ndanlawa mbe
pye pe sɔgɔwɔ;
ɛɛn fɔ, ɲa wi ma koro na kajɔgɔ
ɲga kɪ pye ki senre
yuun suyi, wi ma wenne
jɛmbele kɔn pe yɛɛ na.
- ¹⁰ Lere ɲa wɪ jilige mboo jɛregi,
ki ma ye wi ni,
ma we pe lembige gbɔn
gbatorogo yenle cenme ni
ki na.
- ¹¹ Lepee wi maa ɲga jaa ko yen
mbe yiri mbe je;
ɛɛn fɔ pitunɲɔ ɲa wila lere
yinriwe ta, pe yaa ka wa
torogo wa wi yeri.
- ¹² Cenge urusi ɲga ki piile pɛ wɔ
ki keɛ, a kɪ jangari, mbe
sa fili ko ka ni,
ki mbɔnrɔ ma sa fili lembige
ka ni, ɲga ki yen naga
lembigewe kapyere piin
ko na.
- ¹³ Lere ɲa wi ma kajɛɲgɛ ki fɔgɔ
tɔn tipege ni,
tipege ki se kɔ wa ki fɔ wi go ki
ni.
- ¹⁴ Mbe malaga kɔn ki yen paa
yegɛ ɲga na ma ma kaa
lasulugo yenge we;
sanni maara ti sa yiri ti ɲgban,
ma yɛɛ wɔ wa ti ni.

¹⁵ Lere ɲa wi ma tanga kan lepee
wi yeri, konaa ɲa wi ma
lesinɲe wi le jɔlɔgɔ,
pe ni fuun shyen pe kala li yen
ma tijanga Yawe Yenɲele
li yege na.

¹⁶ Mbe penjara le lembige ki kee
ki sa kajenme lo,
ko yaa yingɲi yɔn ki kan? Maa jen
tjinliwe woro ki ni.

¹⁷ Wennɛ pe ma pye ma pe yee
ndanla wagati pyew,
nɔsepyɔ wo ma pye le mbɔɔn
saga jorowo sanga ni.

¹⁸ Tjinliwe fu fo wo wi ma yɔn
kan,
mbe yere wi lewee yenle wa foɔ
ni mbege tɔn.

¹⁹ Lere ɲa maara yen maa
ndanla, kapege ko ki yen
maa ndanla;
lere ɲa wi maa wi yee nari, wi
maa wi yee jɔgɔsaga jaa.

²⁰ Lere ɲa wi nawa pi woro ma
filige wi na, wi se ferewe
ta;
lere ɲa wi yɔn ki pe wi na, jɔlɔgɔ
yaa to wi na.

²¹ Lere ɲa wi ma lembige ki
se, wi wogo yen jatere
piriwen;
kambajenɲe wi to wila ya mbaa
yɔgɔri.

²² Nayinme pi maa yambagawa
kaan;
ɛɛn fo jatere piriwen pi ma lere
fanɲga ko.

²³ Lepee wi ma yarikanra
nambara woro sho
larawa,
mbe kiti wi kon mbe ton ɲa ki
yen ma sin ki na.

²⁴ Tjinliwe fo wila punɔgo
kajenme po na;
ɛɛn fo lembige ki yengele ke ma
pye yaara nda ki se ya ta
to na.

²⁵ Pyɔ ɲa wi yen lembige, wi
maa to wi nawa pi tanga
wi na;
mboo no wi jatere wi piri wi na.

²⁶ Ki woro ma yɔn pe wɔnɔ wa
lesinɲe wa na;
ki woro ma yala fun pe fanɲga
fo wi gbɔn wi kasinɲge
pyewe pi kala na.

²⁷ Lere ɲa wi maa wi senyoro ti
kɔrɔsi, wo yen ma kala
jen;
lere ɲa wuu yee yingɲiwe jen, wo
yen tjinliwe fo.

²⁸ Ali yere tjinliwe fu fo, na wi
ka pyeri, pe maa ki jate
ndeɛ wi yen kajenɲe;
na wi kaa yɔn ki tɔn, pe maga
yan ndeɛ wi yen tjinliwe
fo.

18¹ Lere ña wi maa cœen wi ye,
wi yeera tœnli wo wi maa
jaa;

paga yo pe yaa wi saga jatere
jenñe ni, wi ma nawa
ñgban.

² ñga ki yen ma lembige ki
ndanla ko ma ki yen
tijnliwe we;
œen fœ mboo yeera nawa kala
li naga, ko ki yen maa
ndanla.

³ Tipewe pi maa paan letifagawa
ni;
mbe yeœ tifaga ki maa paan fere
ni.

⁴ Senwee wi yœn senre ti yen ma
jugo paa kœgœje yen;
ti yen paa lafogo yen ñga ki
yin ma jaraga, ti maa
kajenme kaan.

⁵ Ki woro ma yœn pe gbogolo
lepee wi ni, pe tanga ki
kan wi yeri;
mbe si kiti kœn mbe tanga ki sho
lesinñe wi yeri, ki woro
ma yœn.

⁶ Lembige ki senyoro ti maa
maara kœœn;
ki yœn senre ti ma kaa wi kan pe
maa gbœn.

⁷ Lembige ki senyoro ti maga
jœgœ,

ki yeera yœn senre ti maga yigi
paa pene yen.

⁸ Leele sangafœ wi senre ti yen
paa sutanra yen,
ti ma ye ma gbœn fœ wa senwee
wi sunndo wi na.

⁹ Lere ña wi maa tiyanra piin wa
wi tunñgo ki ni,
wo naa jœgœwœ pyefœ wi ni pe ni
fuun pe yen nungba.

¹⁰ Yawe Yenñele li yen paa
malaga sigesanñgazo yen,
lesinñe wi ma fe ma saa lara wa
mbe sho.

¹¹ Penjagbœrœ fœ wi penjara ti
yen wi yeri paa malaga
sigeca yen;
wi maa ki jate ndœœ malaga
sigembogo* yi, ñga ki
maa wi go singi yaraga
pyew ki na.

¹² Yeœ gbœgœwœ pi ka pan wa
senwee wi kotogo na, ki
pungo kala li yen jœgœwœ;
œen fœ mbe yeœ tirige, ki pungo
kala li yen gbœgœwœ.

¹³ Lere ña wi ma yœn sogowo
kan senre na, na wi fari
logo mbe wali ti na, ki fœ
wi yen tijnliwe fu fœ,
fere ti yen wi woro.

¹⁴ Senwee wi jatere wi ka pye
mbe cen wi na, ki maga
kan wi ma ya yama pi ni;
een fo jatere wi ka piri wi na,
ambɔ wi yaa fannga kan
wi yeri?

¹⁵ Lere ɲa wi jilige wi ma yenle
mbe jenme ta,
kajenmbele pe maa nagawa
senjende jaa mbe logo.

¹⁶ Yarikanra ti ma konɔ kan
senwee wi yeri,
mbe ti wi ya wila gbɔɔn legbɔɔɔ
pe na.

¹⁷ Lere ɲa wi ma keli ma wi kiti
kɔnkala li yegɛ yo, pe
maga yan ndɛɛ wo wogo
ko ki tanla;
een fo na wi maliwee wi ka ka
pan mboo woyoro ti yo,
pe mɛɛ ti sɛgɛsɛgɛ mbe sa
yiri wa.

¹⁸ Mbe pɛtɛ gbɔn mbe kaselege
ki jen, ki ma malaga kɔ,
mbe kala la kɔn mbe tɛgɛ fannga
fenne pe sɔgɔwɔ.

¹⁹ Sefɔ ɲa pɛ ye wi tɛgɛ, mbe
fulo wi tanla ki ngban
ma wɛ, ma sa to malaga
sigeca na maga shɔ ko na;
malaga ki kɔwɔ pɛ ngban ma
wɛ mbe wunluwɔ go ki
sɔgɔyaara ti kaari ko na.

²⁰ Senwee wi maa wi yɔn suro ti
taa wi yɔn sɛnrɛ to fannga
na;
wi yɔn senyoro ti fannga na, wi
maa kaa na tinni.

²¹ Senwee wi senyoro ti mbe ya
ti wi kunwɔ ta nakoma wi
yinwege ta,
yogo ki ka lere ɲa ndanla, wi ma
kaa ki tɔnli wi ta.

²² Lere ɲa wi jele ta ma pɔri,
fɛrɛwɛ yen wi woo;
kagbaraga Yawe Yenɲele li pye
ki fo wi kan.

²³ Fyɔnwɔ fo wi maa para go
sogowo ni,
een fo penjagbɔrɔ fo wi maa yɔn
sogo sɛnngbanra ni.

²⁴ Wenne legere ka pye lere ɲa
yeri, wi mbe ya jɔlɔgɔ ta,
een fo wɔnɔ ngbarawa wi
ma mara ma na ma wɛ
nɔsɛpyɔ na.

19 ¹ Fyɔnwɔ fo ɲa wi nawa pi
yen ma filige wi na,
wo mbɔnrɔ lembige ɲa ki maa
finlele ko na.

² Mbe ye kala li ni li mbajenme,
ko si yɔn;
mbe fyɛle mbe toro, ki ma lere
pungo.

³ Senwee wi lembigewe pi maa
le kombege;

kona wi mɛɛ nawa ŋgban Yawe
Yenɲele lo ni.

⁴ Penjagbɔɔ tawa pi ma senwee
wi wenne pe leɣe;
ɛɛn fɔ fyɔnwɔ fɔ wi wenne pe ma
laga wi na.

⁵ Serɛfɔ yagboyoo wi se ka koro
mbajɔɔɔwɔ;
lere ŋa wi maa yagbogolo finlele
wi se ka sho jɔɔɔɔ ki ni.

⁶ Leleɣere pe maa ki jaa pe kala
li legbɔɔ wi ndanla;
lere ŋa wi maa kaan, wi ma pye
leele pe ni fuun pe wɔnɔ.

⁷ Fyɔnwɔ fɔ wi nɔsepiile pe ni
fuun pe maa panra;
wi wenne poro wogo ko wɛ, pe
ma laga wi na;
ali na wi kaa jaa mbe para pe ni,
wila lere yan.

⁸ Lere ŋa wi maa ki jaa mbaa
jatere piin, wi yɛera kala
li yen maa ndanla;
lere ŋa wi ma kagala kɔɔ jenme
pi ta, ferewe yen wi woo!

⁹ Serɛfɔ yagboyoo wi se ka koro
mbajɔɔɔwɔ;
lere ŋa wi maa yagbogolo finlele
wi yaa ka tɔngɔ mbe wɔ
wa.

¹⁰ Mbaa ma yinwege ki piin
paa legbɔɔ yen, kii daga
lembige ni;

ki pyelɔmɔ nungba pi na fun,
kulo wii daga mbe cɛn
wunluwɔ piile go na.

¹¹ Lere ŋa wì jilige wi maa kala
kunni wi yɛɛ ni;
wi ma kajɔɔɔɔ ŋga ki pye wi na
ki kala yaga, ko ma pye
wi gbɔɔɔwɔ.

¹² Wunlunana wi nangbanwa
pi yen fyere ni paa jara
gbelege yen;
ɛɛn fɔ wi kagbaraga ki yen paa
fɔɔngɔ yen, ŋga kì wo yan
na.

¹³ Pɔɔ ŋa wi yen lembige, wi ma
jɔɔɔɔ wa wi to wi na;
jele maara kɔnfɔ wi ma pye paa
tɔnɔmɔ sɔɔsaga yen, ŋga
ki maa sɔɔɔɔ suyi.

¹⁴ Lere mbe ya mbe go naa
penjagbɔɔ ta kɔɔɔɔ wi
teele pe yeri;
ɛɛn fɔ jele ŋa wì jilige, Yawe
Yenɲele lo li ma wo kan
lere yeri.

¹⁵ Tiyanna ti ma wɔnɔɔwɔ gbɔɔ
wa lere na,
lere ŋa wi ma koro tunngo
mbapyege, fungo ma to
wi na.

¹⁶ Lere ŋa wi maa tanri ŋgasegele
ke na, wi maa wi yɛera
yinwege ki kɔɔsi;

ɛɛn fɔ lere ɲa wi woro naa
 tangalɔmɔ pi kɔɔsi, wo
 yaa ku.

17 Lere ɲa ka kajɛɲge pye fyɔnwɔ
 fɔ wi kan, ki fɔ wì fɔgɔ
 taga Yawe Yɛɲɛle li na;
 li yaa ka ki fɔ wi kajɛɲge ki fɔgɔ
 tɔn wi yeri.

18 Ma pyɔ wi koro sanga ɲa ni
 ma jigi wi yen ki na mboo
 saga;
 ɛɛn fɔ maga ka nawa ɲgban wi
 ni fɔ mbe saa wi gbosaga
 jaa.

19 Lere ɲa wì nawa ɲgban na
 lewelewe kapyere piin, wi
 daga mbe yariwɔndɔ wɔ;
 nakoma ma kaa kala yaga, wi
 yaa nuru mbe ka pye naa.

20 Ta yerewe senre ti nuru, ma
 yenle nagawa senre ti na;
 janɲo ko puɲɲo na, ma pye
 kajɛɲɲe!

21 Kagala legerɛ yen wa senwee
 wi nawa mbe pye,
 ɛɛn fɔ Yawe Yɛɲɛle li ka ɲga
 kɔn mbe tɛge ko ki yaa
 pye.

22 ɲga pe maa jaa senwee wi
 yeri ko yen fɔ wi pye lere
 ɲa pe taga wi na;
 ma pye fyɔnwɔ fɔ ko mbɔnrɔ ma
 pye yagbogolo fɔ ko na.

23 Mbaa fyɛ Yawe Yɛɲɛle li yege
 ki ma yinwege kan lere
 yeri;
 wi ma tin wi yɛɛ ni, ma cɛn
 yeyinɲge na, tipege kpe
 se ya gbɔn wi na.

24 Tiyannɲa wi maa keɛ ko le wa
 sogbolo lo ni,
 ɛɛn fɔ wila ya mbege songɔɔ
 yerɛ mbe kari ki ni wa wi
 yɔn ko yeri.

25 Lere ɲa wi maa kala lakoo, na
 ma kaa gbɔn, kambajɛɲɲe
 wi kaga yan, wi ma
 tijinliwe ta;
 na maga tijinliwe fɔ wi yeri, ki
 ma ka taga wi jenme pi
 na.

26 Pyɔ ɲa wi maa to wi wogo ki
 jɔgɔ, mboo nɔ wi purɔ,
 wi yen pyɔ ɲa wi ma ferɛ wa lere
 na, ma letifagawa kala
 pye.

27 Na pinambyɔ, na mɛɛ yenle
 mbaa nagawa senre ti
 nuru,
 ma yaa ma yɛɛ laga lali jenme pi
 ni.

28 Serɛfɔ tipee wi maa tɛge
 kaselege ki na;
 kapege pyege ki yen ma lepee
 wi ndanla.

²⁹ Jɔlɔɔ yɛn ma gbɛgɛlɛ na
mbele pe maa kala lakoo
pe singi;

gbɔnrɔ yɛn ma gbɛgɛlɛ na
lembige ki pɔɔɔlɔ ke
singi.

20 ¹ Duven wi ma lere kan wi
maa wi yɛɛ gbogo,
sinmɛ wɛlɛwɛ pi maa paan yogo
lɛgɛrɛ ni;

lere o lere wi maa pi woo na
tinni wo yɛn kambajɛnɛ.

² Wunlunaɲa wi naɲɔɔbanwa
pi yɛn fyɛrɛ ni paa jara
yirifɔnɲɔ ma kaa na gbele
we;

lere ɲa ka wi nawa pi ɲɔɔban, wi
maa yɛɛ go ki pɛrɛ.

³ Mbɔɔn yɛɛ laga lali maara ti ni,
ki ma gbɔɔɔwɔ kan lere
yeri;
ɛɛn fɔ kambajɛnɛ wi maa maara
kɔɔn.

⁴ Were ti kala na, tiyanɲa wila
yɛnlɛ mbaa fali wa wi
kerɛ,
na yarilire kɔnsanga wiga ka
pan mbe gbɔn, wi maa ki
jaa mbe yarilire kɔn,
ɛɛn fɔ wila yaraga ka kpɛ ta.

⁵ Kagala ɲgele sɛnwee wi ma kɔn
ma tɛgɛ wa wi nawa ke
yɛn ma lara paa latijugo
tɔnmɔ yɛn,
ɛɛn fɔ lere ɲa wɔ jilige, wo wi
ma ke yirige funwa na.

⁶ Leleɛgɛrɛ pe maa ki yuun ma
yo pe yɛn leele mbele pe
mbe ya taga pe na;
ɛɛn fɔ lere ɲa pe mbe ya taga wi
na wo tawa si tanla.

⁷ Lesinɲɛ wi tangalɔmɔ pi yɛn
ma filige,
wi pɔnɲo na, ferɛwɛ yɛn wi piile
pe woo!

⁸ Na wunlunaɲa wi ka cɛn kiti
kɔnɔ ki na sanga ɲa ni,
ɲga fuun ki yɛn tipege, wi maga
yan teere.

⁹ Ambɔ wi mbe ya mbege yo
mbe yo fɔ: «Mɔlan nawa
pi pye pi filige,
na kapere pyew ti laga na na
mala pye kpoyi*?»

¹⁰ Mbaa pɛrɛgɛ naa lɔnɔ piin
puwakuruye cɛnlɛ shyen
nakoma tiwiyaara cɛnlɛ
shyen ni,
ki kagala shyen ke yɛn ma
tijanga Yawe Yɛnɲɛlɛ li
yɛgɛ na.

¹¹ Ali yerɛ pyɔ jɛɛ wi kapyegele
ke maga naga,
na kaa pye wi tangalɔmɔ pi
yaa ka pye jɛrɛgisaga fu
konaa mbe sin.

¹² Yawe Yɛnɲɛlɛ lo li ɲɔnɲogolo
ke da mbaa nuru ke ni,
konaa ma yɛngɛle ke da mbaa
yaan ke ni.

¹³ Maga ka ti wɔnlɔwɔ pɔɔn
ndanla mbe sa toro, jaŋgo
maga ka pye fyɔnwɔ fɔ;
ɛɛn fɔ maa yinrigi faa, pa ma
yaa la yaakara taa mbaa
tinni.

¹⁴ Lɔfɔ wi maa gbele na yuun fɔ:
«Ki woro ma yɔn! Ki woro
ma yɔn!»
Na wiga ka lɔ mbaa kee, wi mɛɛ
yo fɔ wì yerijegɛ ta.

¹⁵ Tɛ wi ma ta, somu sɔnɔgbanga
woo wi legerɛ ma ta,
ɛɛn fɔ lere ɲa jenmɛ sɛnrɛ maa
yinrigi wa wi yɔn, wo
yɛn yaraga ɲga ki yɛn
sɔnɔgbanga wogo naa ma
wɛ to na.

¹⁶ Na lere wa ka yere letelewe
wa fɔgɔ go kala ni, ki fɔ
wi derege ki shɔ wi yeri
maga tɛgɛ fɔgɔ ki yɔnlɔ;
na wi ka yere nambanɲa wa fɔgɔ
go kala ni, yaraga ka shɔ
wi yeri maga tɛgɛ fɔgɔ ki
yɔnlɔ.

¹⁷ Suro nda tì ta nambara ni, ti
ma tanla wa sɛnwee wi
yɔn;
ɛɛn fɔ pɔnɔgo na, ti ma pye paa
yelegɛ yɛn maa yɔn ki yin
kanw.

¹⁸ Kagala ɲgele sɛnwee wì kɔn
ma tɛgɛ mbe pye, ke ma

pye ma yɔn fili yerɛwe po
fanɲga na;
na ma kaa kee malaga, ma daga
mbe jatere pye ma kagala
ke na.

¹⁹ Lere ɲa wi maa lesangara
sɛnrɛ yuun, wi ma ɲgundo
kagala ke yirige funwa
na;
tɔɔn yɛɛ kɔrɔsi lere ɲa wi yɔn ki
yɛn forifori wi ni.

²⁰ Lere ɲa wi maa to naa wi nɔ
pe tifaga,
wi yaa wi yɛɛ yinwege ki yan
kila koo paa fitanla yɛn,
ɲa wi yaa figi diwi wɔlɔ
ni.

²¹ Penjagbɔrɔ nda tì ta fyɛlegɛ na
wa ki lesaga,
pɔnɔgo na duwaw na pye ti ni.

²² Maga ka yo fɔ: «Kapege ɲga kì
pye na na, mi yaa ki fɔgɔ
tɔn.»
Ma jigi wi taga Yawe Yenɲɛle li
na, pa li yaa ma shɔ.

²³ Puwakuru ɲa pe ma gbɔn ma
piri, wi kala li yɛn ma
tijanga Yawe Yenɲɛle li
yɛgɛ na;
mbe culo wi nambara ki woro
ma yɔn.

²⁴ Sɛnwee wi yinwege kala pyew
li yɛn Yawe Yenɲɛle lo
kɛɛ;

senwee yinwege ki yen na kee
laga nga na, wi mbe ya
mbege jen mele?

²⁵ Lere nga wi ma yon folo* kon
fyelege na mbe yo wi
yaa yaraga ka kan Yawe
Yenjele li yeri,
ki yon folo li lenjolo mbe si jen
mbaa jatere piin, ki fo wi
maa yee le pene.

²⁶ Wunlunaga nga wi yen kajenje,
wi ma lepeepe pe pe ma
pe wo wa;
wi ma pe le jolowo, wila pe
yinriwe ta.

²⁷ Senwee wi jatere wo wi yen
fitanla yanwa mba Yawe
Yenjele li kan wi yeri,
janjo mbaa wi nawa kagala
ngele ke yen ma jugo ke
cancan mbe ke jen.

²⁸ Kagbaraga konaa mbe pye
tagawa ni, ko ki maa
wunlunaga wi go singi;
kagbaraga pyege ko ki maa
wunluwo pi kan yeresaga
ni.

²⁹ Lefonmbolo pe fannga ko ki
yen paa pe fereyaraga
yen;
lelele* pe yinzifire to ti yen pe
gbogowo we.

³⁰ Gbonro sagbanra to ti yen
kapege pyefo wi kapege
ki were re;

gbonro nda ti ma ye senwee wi
ni, ti maa nawa jatere wi
kangga maa pye kpoyi.

21 ¹ Wunlunaga wi jatere wi
yen Yawe Yenjele li kee,
na wi yeege sinni paa
lafogo tonmo yen,
laga nga ka li ndanla li ma pi
yeege sin wa ma.

² Senwee wi kapyegele ke ni
fuun ke yen ma yon wi
yee yeege na;
een fo Yawe Yenjele lo li ma
senwee wi jatere pyelomo
pi jen.

³ Mbaa nga ki yen ma yala konaa
ma sin ki piin,
ko yen ma Yawe Yenjele li
ndanla ma we saraga*
womo na li yeri ko na.

⁴ Mbaa yee tungu leele na konaa
mbaa yee gbogo,
ki yen kagala ngele ke maa lepee
wi kapege ki nari.

⁵ Lere nga wi ma kagala kele
konkon ma tetetege wi
tunngo ki pyelomo pi
na, wi ma kaa yarijende
legere ta;
een fo lere nga wi ma fo ma kee le
kala ni, ki kosaga wi ma
pye fyonwo fo.

⁶ Mbele pe ma yarijende legerɛ ta
yagbogowo pi fanŋga na,
ki yen paa tifeleɛge torowogo yen,
ŋga ki ma kunwɔ kan lere
yeri.

⁷ Lepeele pe lewelewe kapyere ti
yaa ka pe jɔgɔ mbe pe wɔ
wa,
katugu paa yenle mbaa kasiŋge
piin.

⁸ Kajɔɔgɔ pyefɔ wi tangalɔmɔ pi
yen ma kolo,
ɛɛn fɔ lere ŋa wi nawa pì filige
wi na, wi tangalɔmɔ pi
ma pye ma sin.

⁹ Maa wɔnlɔ wa birigo ki go na
logologo wa ni,
ko mbɔnrɔ ma pye go nungba ni
jele malinjagara winfɔ wi
ni ko na.

¹⁰ Kapege pyege ki la ma pye
lepee wi na,
wila wi wɔnlɔ jate wi yinriwe ta
yere.

¹¹ Ŋa wi maa kala lakoo, na
paga wi le jɔlɔgɔ, ki ma
kajenme kan kambajenŋe
wi yeri;
na maga tijinliwe fɔ wi yege
naga, wi ma jenme ta.

¹² Yenŋele le, lo na li yen ma sin,
li yege yen ŋga ki yen na
piin wa lepee wi go ki na;
li ma jɔlɔgɔ wa lepee wi na fyaw.

¹³ Ŋa wi yen tege na wi kaa gbele
mbaa sagawa jaa, lere ŋa
wi maa nunɔgbogolo ke
tɔn ki na,
wo fun wi yaa ka yeri mbe
sagawa ja, ɛɛn fɔ pe se
kaa yɔn sogo.

¹⁴ Mbe yarikanga kan
nanɔbanwa fɔ wi
yeri larawa, ki maa
nanɔbanwa pi sogo wi na;
mbe yarikanga ki kan ŋgundo
ni, ki maa nanɔbanwa
gbɔɔ pi kɔ.

¹⁵ Mbaa tanri ŋga kɔ sin ki na, ki
ma pye nayinme lesinŋe
wi yeri;
ɛɛn fɔ ki ma pye fyere gbɔrɔ ni
kapege pyefɔ wi yeri.

¹⁶ Lere o lere kaa yeɛ laga
tijinliwe konɔ li na,
sanni jenri wi yaa wi yeɛ yan wa
kuulo pe sɔgɔwɔ.

¹⁷ Katangala ke yen ma lere ŋa
ndanla, wi ma kaa pye
tege na;
duven wo naa legbɔɔlɔ lige ki
yen ma lere ŋa ndanla,
wo se pye penjagbɔrɔ fɔ
fyew.

¹⁸ Lepee wo wi yaa ka pye
lesinŋe wi go shɔgɔ sara;
leele fanlafɔ wo wi yaa ka pye
lejennŋe wi go shɔgɔ sara
we.

¹⁹ Lere mbe sa cen wa gbinri* wi ni wi ye,
ko mbonro wi sa cen jele na wi yen malinjagara fo naa cenngbanwa fo wi ni ko na.

²⁰ Yarijende tiyonro naa sinme liwoo ma pye wa kajenje wi go;
een fo lembige ko ma ki woro ti ni fuun ti li yon.

²¹ Lere na kaa kasinge naa kajenge jaa mbaa piin, ko fo wo yaa yinwege ta;
pe yaa wi yigi kasinge ni mbaa wi gbogo.

²² Kajenje wi ma ya ma ye, ma malingbonro welimbele ca sho maga ta;
pe jigi wi yen ca ki fannga laga nga na, wi maga tongo.

²³ Lere na wi maa yon konaa wi senyoro ti yingiwe jen,
ko fo wo maa yee sho nandangawa kagala ke na.

²⁴ Lere na wi maa wi yee nari naa yee gbogo, wo wi maa kala la koo leele na;
wi maa wi kagala ke ni fuun ke piin yee gbogwo ni.

²⁵ Kagala ngele ke la yen tiyanra wi na, ke mbapyewe po pi yaa kaa gbo;

katugu wila yenle mbaa tunngo piin wi wire ti ni.

²⁶ Pilige lombongo ki ni, wi yege maa yinrigi yaara ti na, tila wi yenle tin;
ma si yala lesinje wo maa kaan wila kee ngban.

²⁷ Lepee wi saraga ki yen yaritijaanga,
pee ka logo wigi wo nawa jatere pee ni.

²⁸ Yagbogolo sereya yofu wi yaa ka tongo mbe wo wa;
een fo lere na wi ma senre ti logo ma wali ti na, wo wi ma yosaga ta na para suyi.

²⁹ Lepee wi maa go ki sheli na kagala ke piin,
een fo lesinje wi maa wi tangalomo pi korosi.

³⁰ Senwee wi kajenme, naa wi tijinliwe,
konaa wi jatere pyewe po pa se ya mbe Yawe Yenjele li nandanwa kala li kannga.

³¹ Senwee wi ma shon gbegele malaga gbopilige ki mege ni,
een fo cew tawa pa po ma yiri wa Yawe Yenjele lo yeri.

22 ¹ Metanga ki mbonro yarijende legera tawa na,

ma kala li ka leele pe ndanla ko
mbɔnrɔ warifuwe naa te
na.

² Penjagbɔrɔ fɔ wo naa fyɔnwɔ fɔ
wi ni pe yen ja,
Yawe Yenjele lo li pe ni fuun
shyen pe da.

³ Lere ɲa wì jilige, wi ka tipege
ki yan kila paan, wi ma
lara;
ɛɛn fɔ kambajenje wo ma tipege
ki yan, ma saa ye wa ki ni
ma jɔlɔgɔ wa wi yee na.

⁴ Mbɔɔn yee go sogo, konaa
mbaa fyɛ Yawe Yenjele li
yege,
ki tɔnli wo wi yen penjagbɔrɔ
tawa, naa gbɔgɔwɔ konaa
yinwetɔnlɔgɔ.

⁵ Wuuro naa penjele ma pye wa
lembasinje wi konɔ li ni,
ɛɛn fɔ lere ɲa wi maa wi yee
yinwege ki jaa, wi maa
yee laga lali li ni.

⁶ Konɔ jenne na pyɔ wi daga
mbaa tanri li na, wi naga
li ni,
ali na wi ka ka yiri mbe le, wi se
wɔ wa li ni.

⁷ Penjagbɔrɔ fɔ wi ma cɛn fyɔnwɔ
fenne pe go na,
fɔgɔ kɔnfɔ wi ma pye fɔgɔ tagafɔ
wi kulo.

⁸ Lere ɲa kaa kambasinje piin,
tipege wi ma ta,
wi lewelewe kapyere wi maa ti
piin fannga ɲga ni, ki yaa
ka kɔ.

⁹ Lere ɲa wi maa kajenje piin wi
yaa duwaw ta,
katugu wi maa wi yaakara ta
kaan fyɔnwɔ fenne pe
yeri.

¹⁰ Lere ɲa wi maa tɛge leele na,
wi purɔ, pa malaga ki yaa
kɔ;
kendige wɔgɔ konaa mbaa ye
yee tifaga ki yaa kɔ fun.

¹¹ Lere ɲa ki yen maa ndanla wi
nawa pi filige wi na, a
wila senjende yuun,
wi mbe ya pye wunlunɲa wi
wɔnlɔ.

¹² Jenme jembe pi yen lere ɲa
yeri, Yawe Yenjele li maa
wele wi na;
ɛɛn fɔ li ma nambara fɔ wi senre
to jɔgɔ.

¹³ Tiyannɲa wi ma yo fɔ: «Jara
yen wa funwa na!
Na mi ka yiri, wi yaa na gbo wa
konɔ!»

¹⁴ Jeele nandaala pe yɔn senre ti
yen paa wetijugo yen,
Yawe Yenjele li ka nawa ɲgban
naɲa ɲa ni, wo wi ma to
wa ki ni.

¹⁵ Tijinliwe fu kapyere to ti ma
pye wa pyo wi kotogo na,
mboo gbɔn sanwiga ni mboo
koro, ko ki maa wɔ ti ni.

¹⁶ Lere ŋa wi ma fyɔnwɔ fɔ wi
jɔlɔ mbe ta mbe ka taga
wi yarijende ti na,
nakoma lere ŋa wi ma yarikanra
kan penjagbɔrɔ fɔ wi yeri,
ki lerefɔ wi ma kaa pye
fyɔnwɔ fɔ.

**Yerewe senre kagala kele na
ke ye ke ye**

¹⁷ Nungbolo jan ma kajenmbele
pe senre ti logo,
ma jatere wi tege jenme senre
nda mila yuun ti na.

¹⁸ Katugu ki yaa nayinme kan
ma yeri, na ma kari tege
wa ma nawa we;
ma gbegele maa ti yuun na senre
ka pan.

¹⁹ Mila jaa mbɔɔn naga nala,
janɔ mɔɔ jigi wi taga Yawe
Yenɛele li na.

²⁰ Mi yo m̀ yerewe senre nafa
ma yiri ke yɔnlɔɔ ma kan
ma yeri,
mbaa ma yerɛgi konaa mbaa
jenme kaan ma yeri?

²¹ Janɔ mbe ŋga ki yen tagawa
ni konaa kaselege ki ni, ti
naga ma na;
ki ka pye ma, lere ŋa wɔɔn tun
ma sa kaselege ki lagaja,
ma ta ma yɔn sogomɔ
jembe kan wi yeri.

²² Maga ka fyɔnwɔ fɔ wi kee
yaara ti shɔ wi yeri,
katugu wi yen fyɔnwɔ fɔ;

lere ŋa wi yen tege na ma pye
lere si yere wi ni, maga
kaa jɔlɔ wa kiti kɔnsaga;
²³ katugu Yawe Yenɛele li yaa ka
yere pe kala li ni,
pe kee yaara mbele p̀eri shɔ pe
yeri, li yaa ka pe yinwege
ki kɔ.

²⁴ Maga ka weenre le lere ŋa wi
maa nawa nɔgbanni jaga
jaga wi ni,
maga kaa pinlele lewelewe ni.

²⁵ Nakoma ma yaa kaa wi
tangalɔmɔ pi fɔrɔgi,
mbe ka sa ma ye le pene.

²⁶ Maga ka yere ki yerewe mbe
yere lere wa go fɔɔ ni,
maga ka yɔn kan mbe pye lere
wa fɔɔ serefɔ.

²⁷ Na kaa pye yaraga woro ma
yeri ma fɔɔ ki tɔn,
yɛngi na ma yaa si ti pe pan pɔɔn
sinleyaraga ki wɔ wa ma
nɔɔ, mbege shɔ ma yeri?

²⁸ Ma tɛleye p̀aa sinndeere nda
yerege maga le wa fafafa,
ma keere ti kɔngɔlɔ ke
gbɔn,
maga ka ka wɔ wa ki yɔngɔlɔ
nunɔba ke ni.

²⁹ Maga lere o lere yan ẁ yege
to naa tunɔgo ki piin
jɛɛge,

ki kɔsaga wi ma ka saa na
tunngo piin wunlumbolo
kan;

wi se koro mbaa tunngo piin
leele mbele pee pe mege
jen poro kan.

23¹ Na ma ka sa cen lisaga
legbɔɔ wa ni,
lere ŋa wi yen ma cen ma yege
sɔgɔwɔ, ta wi kɔrɔsi.

² Na kaa pye ma yen mafe fɔ,
mɔɔ mafe suro lige ki yerege.

³ Ma yege ka ka yiri wi yaakara
tanra ti na,
pe yen nari kaan ma yeri nɔɔ
lele.

⁴ Maga kaa ma yee tege mbaa
penjagbɔɔ lagajaa,
maga kaa ki wogo ki jate yere.

⁵ Ma yengele kaa tuun penjagbɔɔ
ti na, ti mee kɔ le teere
saw;

ki ma cen ndee ti kanwira kan ti
yee na,
mbe yiri sire na paa yɔn yen,
mbe kari lege wa naayeri.

⁶ Maga ka yenle mbe sa lere ŋa
wila ma wele tipege ni wi
suro li;
ma yege ka ka yiri wi yaakara
tanra ti na;

⁷ katugu ŋga ki yen wa wi nawa
konaa ŋga wi ma yo, ki
woro nungba;

wi ma yo fɔ: «Ta nii, ta woo,»
mbe sigi ta ki woro na
yiin wa wi nawa.

⁸ Ko punngo na, singbele na mà
li, ma yaa li tuguru;
sentanra nda mà yo wi ni, ti yaa
yiri waga.

⁹ Maga ka senre yo lembige ki
kan,
katugu ki yaa ma tijinliwe senre
ti tifaga.

¹⁰ Sinndeeere nda pè yerege maga
le wa fafafa, ma lara ti
kɔngɔlɔ ke gbɔn, maga
kari wɔ wa ti yɔngɔlɔ ke
ni,

mbe kere kɔn mbe ye wa
pijiriwele pe lara ti ni;

¹¹ katugu pe go shɔfɔ, fanŋga
yen wi ni;

wi yaa ka yere pe go kala li ni
mbe win ma ni.

¹² Kara ŋa paa kaan ma yeri, ma
yee kan wi yeri ma kotogo
ki ni fuun ni,
ma nungbolo jan ma jenme senre
ti logo!

¹³ Maga ka pyɔ wi yaga
mbakorowo,
na ma kaa gbɔn sanwiga ni
mboo koro, wi se ku.

¹⁴ Na ma kaa gbɔn sanwiga ni
mboo koro,
ma yaa wi shɔ kunwɔ pi kee.

**Yerewe mba teele pè kan
pe pinambiile pe yeri**

¹⁵ Na pinambyɔ, na kajenme ka
pye wa ma kotogo na,

pa mi fun mi yaa yɔgɔrimɔ ta wa
na kotogo na.

¹⁶Na ma kaa kaselege sɛnre
yuun,
mi yaa la yɔgɔri wa na nawa.

¹⁷Maga kaa yege yinrigi kapere
pyefenne pe na,
ɛɛn fɔ, maa fye Yawe Yenɲele li
yege wagati wi ni fuun ni.

¹⁸Ki ka pye ma, pa ma goto wi
yaa yɔn,
ma jigi tagasaga ki se kɔ.

¹⁹Na pinambyɔ mboro wo na,
logo na yeri, ma pye
kajenɲe,
mɔɔ jatere wi tɛge kozinne li na.

²⁰Maga ka pye sinwɔɔɔ pe ni,
nakoma mbele pe wogo yen
mbaa kara legere kaa pe
ni;

²¹katugu sinwɔɔɔ poro naa
sugbɔɔ lifenne pe ni, ki
kɔsaga pe ma kaa pye
fyɔnwɔ fenne;
pe tianra ti kala na, pe yaa kaa
yaripɔɔ kɔnrɔkɔnrɔ nii.

²²Ta nuru ma to wi yeri, wo ɲa
wɔɔn se we;
maga ka ma nɔ wi tifaga, ali na
wi ka ka le.

²³Kaselege ki lagaja maga ta,
maga ka ti ki shɔ ma yeri;
ma kajenme naa nagawa konaa
tijinliwe pi lagaja, maa ta
fun!

²⁴Yɔgɔrimɔ yen lesinɲe wi to wi
woo,

lere ɲa ka pyɔ kajenɲe se,
nayinme yen wi woo!

²⁵Ki yaga ma to naa ma nɔ wi ni
paa yɔgɔri,
ki yaga ma nɔ ɲa wɔɔn se wi
nayinme ta!

²⁶Na pinambyɔ, ma jigi wi taga
na na,
maga yaga na tangalɔmɔ pɔɔn
ndanla!

²⁷Katugu nanjaa wi yen paa
wetijugo yen,
jele kalikali fɔ wi yen paa kɔɔ
yen, ɲa wi wele li yen ma
jori.

²⁸Wi ma lara na singi paa
benganri pyefɔ yen;
wi ma nambala legere le
kalikalawa pi ni.

Sinwɔɔɔ pe kala

²⁹Ambɔ wi ma yo fɔ: «How?»
Ambɔ wi ma yo fɔ: «Ew?»
Ambɔ wi maa wiin suyi? Ambɔ
wi nawa yen ma tanga wi
na?

Ambɔ pe maa gbɔɔn go fu naa
weleɲi sanga pyew?

Ambɔ yengele ke yen ma yanlaga
wi na?

³⁰Mbele pe maa ɛɛn na mɔni
wa duven wɔgɔ ki na,
poro wele;

mbele pe maa duven ɛngele ke
pinlele ke yeɛ ni naa woo
poro wele.

³¹Maga kaa duven wi yenwe
tiyɔnwɔ po wele mbaa
yege yinrigi wi na,

maga kaa wi ngbɔrɔɔgɔ konaa
wi yen sooro yege nga na
wa wɔjenne li ni ki wele
mbaa yege yinrigi wi na.

Wi tigiwen po yen ma tanla wa
senwee wi yagbolo lo ni,

³² ɛɛn fɔ ki kɔsaga, wi ma kaa
ma nɔ paa wɔɔgɔ yen;
wi ma kaa ma nɔ paa firisho yen.

³³ Kona ma yege ki yaa la kanngi
maa yaara ta yege yaan,
ma jatere wi yaa ma kan maa go
fu senre yuun.

³⁴ Ma yaa pye paa lere wa yen,
ɲa wi yen ma sinle wa
kɔgɔje wi nandogomɔ,
paa lere wa yen, ɲa wi yen ma
sinle wa tiyala na li ma
pye tɔnmɔkɔrɔ gbenge
ki go na li naayeri, a laa
fingi wi ni.

³⁵ Ma yaa yo fɔ: «Pànla gbɔn, ɛɛn
fɔ kii na ya;
pànla faragi, ɛɛn fɔ mi sigi sanga
jen;
na mi ka ka yen, mi yaa sa pa
lagaja mbe wɔ naa.»

**Yerewe senre nda ti kan
kajenje wo naa lepee wi yeri**

24 ¹ Maga kaa yege yinrigi
lepeelee pe na,
maga kaa ki jaa mbe pye pe
pinleyɛɛnle;

² katugu lewelewe kapyere to pe
maa jate mbaa piin,
tipege nga pe yaa pye ko senre
pe maa yuun.

³ Kajenme po fannga na lere ma
ya ma go kan,
tjinliwe po fannga na ki ma
yeresaga ta.

⁴ Jenme pi fannga na, pe ma
yumbiile pe yinyin
yarijende sɔnngbanga woro ti
cɛnle pyew naa ti tiyɔnrɔ
ta ni.

⁵ Senwee kajenje wi ma pye
fannga ni,
lere ɲa wì jenme ta wi maa ka
tari wi fannga ki na.

⁶ Kagala pyelɔmɔ jatere jenje
wi ma ti ma ma ya ma
malaga gbɔn;
na yerifenne paga lege, ma ma
cew ta.

⁷ Kajenme pi laga yen ma lali
tjinliwe fu fɔ wi ni,
ki kala na wi se ya para wa
kagala yege wɔsaga, wa
ca ki mbogo yeyɔngɔ ki
na.

⁸ Lere ɲa wi maa ki sɔnrɔ mbe
kapege pye,
pe maa ko fɔ wo yinri jɔgɔfɔ.

⁹ Tjinliwe fu fɔ, kapege ko wi
maa jate mbaa piin,
lere ɲa wi maa kala lakoo, wi
kala li ma tijanga leele pe
yege.

¹⁰ Na maga kotogo la kangbanga
sanga ni,
kona ma fannga kì kologo fɔ
jenje.

¹¹ Pe yen na kee mbele ni sa pe
gbo, pe shɔ,
pe yen na mbele tilele na kee pe
gbosaga, pe shɔ.

¹² Nakoma, na ma ka yo fɔ: «Mi
sila ki jen!»
Kona ŋa wi maa senwee wi nawa
pi cancan na wele, wo
sege yan wi le?

Ŋa wi yen nɔɔ yinwege ki kɔrɔsi,
wo sege jen wi le?

Wi yaa ka senwee nunɔba
nunɔba pyew wi sara mbe
yala wi kapyege ki ni.

¹³ Na pinambyɔ, senrege ki ka,
katugu ki yen ma yɔn;
senrege sheshege ki ma tanla wa
ma yɔn.

¹⁴ Ki pyelɔmɔ nunɔba pi na, ki
jen ma yo fɔ kajenme pi
yen ma yɔn fun wa ma
kotogo na,
na ma kaa ta, pi yaa ma wogo ki
yɔn goto;
ma jigi wi se kɔn ma na.

¹⁵ Maga ka pye lepee mbe sa lara
mbe lesinɔge wi sige wa wi
go yɔn ki na;
maga si kaa censaga ki jɔɔ wi
yeri;

¹⁶ katugu lesinɔge wi mbe ya to
sa gbɔn tosaga kɔlɔshyen,
ɛɛn fɔ wi yaa si yiri ki ni
fuun ki na,
ɛɛn fɔ na jɔlɔɔ ka to lepee wi
na, wi ma kɔ wa ki ni.

¹⁷ Na ma jugu wi ka to, maga
kaa yɔɔri wi na;
na wi ka si kurugo, ki ka kɔɔn
nawa pi yinɔgi ma na.

¹⁸ Nakoma Yawe Yenɔele li kaga
yan ma, ki yaa li mben;
pa kona, nanɔbanwa mba pila
pye li ni ma jugu wi ni, li
yaa pi kɔ.

¹⁹ Maga ka nawa ŋban kapege
pyefɔ wi kala na,
maga kaa yege yinrigi lepee pe
na;

²⁰ katugu lepee wi goto wi se
yɔn,
lepee wi yinwege ki yen paa
fitanla yen, ŋa wi yaa ka
figi.

²¹ Na pinambyɔ, ta fye Yawe
Yenɔele li yege konaa
wunlunaŋa wi yege,
maga ka pinle leele mbele pɛ
yiri ma je pe ni;

²² katugu jɔɔwɔ pi yaa fo mbe
to pe na;
Yawe Yenɔele lo naa wunlunaŋa
wi ni pe yaa jɔlɔɔ ŋga
wa ma na, ambɔ wi mbe
ya ko jen?

²³ Senre ta yege nda, ma yiri wa
kajenmbele pe yeri.

Mbe lere wa mbɔnrɔ wa na kiti
kɔngɔ na,
ki woro ma yɔn.

²⁴ Lere ŋa wi ma lepee wi pye fɔ:
«Ma yen ma sin!»
Janwa wi yaa wi danɔa,

leele pe yaa wi mege ki pen.

²⁵ Eɛn fɔ lere ŋa wi ma kapege
pyefɔ wi jeregi, ki fɔ wi
wogo ki yaa yɔn,
wi yaa duwaw naa metanga ta
leele pe yeri.

²⁶ Mbe yɔn sogomɔ kan lere yeri
nawa jembe ni,
ko ki maga naga ma yo ma yen
wɛɛnre jende na ki fɔ wi
ni.

²⁷ Ma tunndo ti gbegele mari
yala wa funwa na,
mɔɔ keere tunndo ti gbegele mari
yala,
ko punjo na, ma mbe ya mbɔɔn
go ki kan.

²⁸ Maga ka serɛya pee yo mbe
taga ma lewee yenle wi
na go fu,
maga ka lere fanla mboo punjo
ma senre ti ni.

²⁹ Maga ka yo fɔ: «Ŋga wì pye na
na, ko yɔngɔ mi yaa pye
wi na fun;
mi yaa ŋga wì pye na na ki fɔgɔ
tɔn wi na.»

Ŋga tiyanra ti maa piin

³⁰ Mìla toro tiyanra wa kere
tanla,
koonaa tijinliwe fu fɔ wa ɛɛzen*
kere tanla.

³¹ Mbe ka wele, a m̀ si wuuro
yan t̀ fi kere ti lagapyew
ki ni,

yan pege la fi ma lagapyew ki
tɔn;

sinndɛere mbogo ŋga p̀aa kan
mari maga, kila toori.

³² Ŋga m̀ila yan, a m̀ si jatere
pye ki na jɛŋge,
a k̀ si nagawa kan na yeri.

³³ Mbe wɔnɔ jenri, mbe wɔnɔ
mbe tigi jenri,
mbe sinle mbɔɔn keyen yi migi
yi yɛɛ ni,

³⁴ na maga koro ko na, fyɔnwɔ
pi yaa ka to ma na mbɔɔn
fo paa yoo yen,
jɔɔgɔ ki yaa ka pan mbɔɔn fo
paa benjanri pyefɔ yen.

Ki daga paa wunluwɔ wi gbogo

25 ¹ Wunlunana Salomɔ wi
yomiyegele kele yegɛ ŋgele;
Zhuda tara wunlunana Ezekiyasi
wi sewe yɔnɔgɔfenne poro p̀aa ke
gbogolo ma ke yɔnɔgɔ.

² Yenjele li gbɔgɔwɔ po yen
mbe kagala kele lara,
ɛɛn fɔ mbaa kagala ke cancan,
ko yen wunlunana wi
gbɔgɔwɔ.

³ Naayeri wi yagawa pi se ya jen
mbe kɔ,
tara ti tijuguwo pi se ya jen mbe
kɔ;

ki pyelɔmɔ nunɔba pi na fun,
wunlunana wi nawa
jatere wi se ya cancan
mbe jen.

⁴ Na warifuwe wi fyɔngɔ ki ka
jogo mbe wɔ wi ni,

kona warifuwe gbɔnfɔ wi ma ya
ma leyaraga ka gbegele
wi ni.

⁵ Na paga lepee wi purɔ mboo
wɔ le wunlunaŋa wi
tanla,
wi wunluwɔ pi yaa yeresaga ta
kasinŋge pyege ki fanŋga
na.

⁶ Maga ka ma yee gbɔɔ
wunlunaŋa wi yegɛ
sɔɔwɔ,
maga ka ma yee tɛge legbɔɔɔ
censaga.

⁷ Pɔɔn yeri pe yo fɔ: «Yiri ma pan
ma cɛn laga yegɛ, laga
censagbɔɔɔ ŋga ko ni,
ko mbɔnrɔ pɔɔn tifaga fanŋga fɔ
wa yegɛ na ko na.»

Pyelɔmɔ jembe

konaa senre yolɔmɔ jembe

⁸ Ŋga mà yan ma yengele ke ni,
maga ka fogolo mbe saga yo kiti
kɔnsaga.

Na lere wa yegɛ ka yiri mbege
naga fɔ tanga woro ma
yeri,
pa ma yaa ki pye mele san?

⁹ Na kala la ka ye mboro naa ma
lewee yenle ye sɔɔwɔ,
mali yegɛ wɔ mboro naa
wo sɔɔwɔ;

ɛɛn fɔ maga ka lere wa yegɛ
ŋgundo senre yo.

¹⁰ Nakoma na ki fɔ wi ka kaga
logo, wi yaa ma tɛgele,

ma mɛpenge ki yaa koro mbaa
yinri.

¹¹ Senre jende nda tì yo ti
yosanga na,
ti yen kagbɔɔɔ yɔn paa pɔmu
tige pire yanlere yen, nda
pè tɛ tɛge mari gbegele,
mɛɛ ti fere warifuwe ni.

¹² Kajenŋe wi yerewe senre ti yen
kagbɔɔɔ yɔn wa ti logofɔ
wi nungbolo
paa tɛ nungbolo naa tɛ fereyaara
yen.

¹³ Yarilire kɔnsanga ni, sanga ŋa
ni laga kì weri, tɔnyinme
pi ma nayinme kan yegɛ
ŋga na,
ki pyelɔmɔ nungba pi na fun,
pitunŋɔ ŋa wùu tunŋgo ki
pye ki kologo ki na, pa wi
ma pye ma wi tunvɔ wi
kan,
wi ma nayinme kan wi kundigi
wi yeri.

¹⁴ Lere ŋa wi maa wi yee gbogo
naga yuun fɔ wi maa
yarikanra kaan leele yeri,
mbe sigi ta wi woro naga
piin,
ko fɔ wo yen paa Yenŋele wɔwɔ
naa tifelege yen, nda tii
pan tisaga ni.

¹⁵ Na ma kaa kagala kunni ma
yee ni, ma mbe ya mbe
fanŋga fɔ wi jatere wi
kanŋga wi na;

sentanra ti ma ya ma lere ña wùu
kala li yerege laga nuñgba
wi nawa pi kanña.

¹⁶Na maga senrege ta, ñga ki
yaa yala ma ni, ma ko ka;
nakoma, na maga ki ka mbe tin
mbe toro, pa ma yaa ki
tuguru.

¹⁷Maga ka koro mbaa kee wa
ma cenyenle wi go sanga
pyew[†],
nakoma wi yaa ka te ma ni, maa
mben.

¹⁸Lere ña wi ma yagbogowo
sereya yo ma taga wi
lewee yenle na,
ki ma tipege pye paa simbine,
nakoma tokobi, nakoma
wanga yen, ñga pège yon
ki wɔ.

¹⁹Mbɔɔn jigi wi taga nambara fo
na kanngbanga sanga ni,
ki yen tijinliwe fu kala paa yege
ña lere ma kaa na kaa
wi ñganla na li yen na
yegeyege li ni, nakoma wi
ma jiige wi jele na wi yen
na sege li na.

²⁰Mbaa nayinme yuuro koo lere
ña wi nawa pì tanga wi
na wi kan,

ki yen tijinliwe fu kala paa yege
ña na lere ma tondara
wɔ wi ye na were sanga
ni, nakoma mbe vinegiri
wo sagbanga na[†].

²¹Na fungo ka pye ma jugu wi
na, maa kan wi ka;
na wɔgɔ ka pye wi na, maa kan
wi wɔ.

²²Na ma kaa ki piin ma, kona kì
cen ndee ma yen na kasɔn
nannganra gbogolo wa wi
go ki na[†].

Yawe Yenñele li yaa ka tonli kan
ma yeri.

²³Yɔnlɔ parawa kameñge kee
tifelege ki ma pan tisaga
ki ni fyelege na yege ñga
na[†],

yon ñga ki maa finlele larawa,
pa ki maa leele nawa
ngbanni ma.

²⁴Maa wɔnlɔ wa birigo ki go na
logologo wa ni,

[†]25.17: Wa Zhufuye pe yeri mbe koro mbaa kee wa ma cenyenle wi go sanga pyew ki woro ma yon.

[†]25.20: ñga kì yo fo: *Mbe vinegiri wo sagbanga na*, Yenñele senre seweele pele ni, ki yen ma yonlɔgɔ fo: Mbe vinegiri wo gbannga na.

[†]25.21-22: Ko ki naga ma yo na ma kaa ki piin ma, ma yaa ka fere wa wi na (Orumu 12.20).

[†]25.23: Wa ki tara ti ni, tifelege ki ma kaa fo ma yiri wa yonlɔparawa kameñge kee yeri, ma pan tisaga ni, ñga ki ma ya ma jɔgɔwɔ pye.

ko mbɔnrɔ ma pye go nunɔba ni
jele malinjagara winɔ wi
ni ko na[†].

²⁵ Tɔnyinme pi ma kajenɔge pye
lere ɔa wɔɔ wi yigi wi
kan yege ɔga na,
sentanra nda ti ma logo ma yiri
taleere ni, pa ti ma pye
ma.

²⁶ Lesinɔge ɔa kaa yee yaga lepee
wi fanɔga ta wi na,
wi ma pye paa pulugo tɔnmɔ
mba pɔ tɔngɔlɔ pi yen,
nakoma kɔlɔ tɔnmɔ mba
pɔ jɔɔ pi yen.

²⁷ Mbe senrege ki ka mbe sa toro,
ki woro ma yɔn;
mbaa ki lagajaa paa ma gbogo,
ki woro ma yɔn.

²⁸ Lere ɔa wila ya mboo yee yigi,
wi yen paa ca yen, ɔga ki
yen yenlege, malaga
sigembogo woro maga
maga.

Lembigewe kala

26 ¹ Were tii daga kafugo sanga
ni,
tisaga kii daga yarilire kɔnsanga
ni;
ki pyelɔmɔ nunɔba pi na fun,
gbɔɔwɔ pii daga lembige
ki ni paa ki gbogo.

² Karikana li ma yiri ma kari
yege ɔga na,
nakoma ndine li ma yiri sire na
na toro yege ɔga na,
ki pyelɔmɔ nunɔba pi na, maga
lere danɔga go fu, ki ma
toro kila wi yigi.

³ Sapige ki daga shɔn wi ni,
karafe wi daga sofile wi
ni,
gbɔnkanɔgala li daga lembige ki
pɔɔlɔ ke ni mbege koro.

⁴ Maga ka lembige ki yɔn sogo
mbe yala ki lembigewe
senyogo ki ni,
nakoma ma yaa ka pye mbe yala
ki ni.

⁵ Lembige ki yɔn sogo mbe yala
ki lembigewe pi ni,
nakoma ki yaa la ki yee jate
kajenɔge.

⁶ Lere ɔa ka tijinliwe fu fɔ tun
tunɔgo ni,
ki fɔ wi lembigewe kala pye, paa
yege ɔga lere ma kaa wi
yeeɔa tɔlɔɔ ki kɔn we,
katugu wi yen na kanɔbanra
lagajaa wi yee kan.

⁷ Jeɔɔɔlɔ fɔ wi jele li ma pye
fanɔga fu yege ɔga na,
ki pyelɔmɔ nunɔba pi na,
yomiyele li woro fanɔga
ni wa lembige ki yɔn.

⁸ Mbe lembige ki gbɔɔ,

[†]25.24: Yomi 21.9.

ki yen paa yege nga na lere ma
sinndelege po gbafurugo
na mbe si yo wi yaa ki
wa.

⁹ Yomiyele li ma pye wa lembige
ki yon
paa wuuro sanwiga ma kaa pye
sinwɔ wi kee mbe gbɔn.

¹⁰ Lere nga wi ma lembige ki le
tunngo na,
nakoma mbe torofɔ wa le tunngo
na,
wi yen paa sandiga fo yen, nga
wi yen na lere pyew wi
welegi.

¹¹ Yege nga na pyon wi ma
songoro wi tuguro ti
korogo nari kaa[†],
ki pyelomɔ nungba pi na,
lembige ki ma songoro
mbaa ki lembigewe
kapyere ti piin.

¹² Na maga lere yan wi yen naa
yee piin kajenje,
kona mɔo jigi wi taga lembige
na ko mbɔnrɔ ma we wo
na.

Tiyanɔa kala

¹³ Tiyanɔa wi ma yo fo: «Cenge
yen wa konɔ!
Jara yen wa ca nawa kongolo ke
ni!»

¹⁴ Yege nga na korɔ pyɔ wi maa
sunrugu sunrugu wa
sariyenyɛ pe na,
pa tiyanɔa wi maa sunrugu
sunrugu wa wi
sinleyaraga ki na
ma.

¹⁵ Tiyanɔa wi maa kee ki le wa
sogbolo li ni,
een fo mbege songoro mbe kari
ki ni wa yon ki yeri, wi
maga yan ki yen tege ni.

¹⁶ Tiyanɔa wi maa wi yee jate wi
yen kajenje
ma we leele kolshyen na, mbele
pe yon sogomɔ kanga jen
tjinliwe ni.

Maara konfo wi kala

¹⁷ Torofɔ nga wi maa yee le
malaga ka ni, nga ki woro
wi wogo,
wi yen paa lere wa yen, nga wi
ma pyon yan wila toro,
mbe si yo wi yaa wi yigi
wi nungbogolo ke na.

¹⁸ Yarafɔ wi maa kasɔn
sumboyuro ti waa,
na wangala ke wɔnni, na legbogo
kagala piin yege nga na,

¹⁹ lere nga wi maa lewee yenle wi
fanla mboo pungo,
mbe si songoro mbe yo fo:
«Sagbasi mi pye na waa
ma ni;» pa ki fo wi yen
ma.

[†]26.11: 2 Pye 2.22.

²⁰ Na kanngire ti ka kɔ wa kasɔn
ki ni, ki ma figi;
ki pyelɔmɔ nunɔba pi na fun,
na lesangara fɔ woro wa,
malaga ki ma kɔ.

²¹ Nanɔanra ti kaa yiin ti ma pye
kasɔn nanɔanra,
kanngire ti maa yiin ma pye
kasɔn;
ki pyelɔmɔ nunɔba pi na fun,
maara kanfɔ wi maa
malaga ki seregi.

²² Lesangara fɔ wi yɔn senre ti
yen paa sutanra yen,
nda ti ma tigi ma ni fɔ ma gbɔn
wa latiire ti na.

²³ Yɔn sentanra yofɔ nɔa wi nawa
pi yen ma pe wi na,
wi yen paa pe ma kaa warifuwe
nɔa fire ni wa yan mboo fa
joro cɔɔɔ na.

²⁴ Lere nɔa wi maa leele panra,
wi maga lara wi yɔn senre
ti ni,
mbe sigi ta tipewe po pi yen wa
wi kotogo na.

²⁵ Ali na wi kaa yɔn senre ti tanla
yege o yege, maga ka taga
wi na;
katugu jatere tijangara legere ti
yen wa wi nawa.

²⁶ Wi mbe ya mboo lepanraga ki
lara wi tijinliwe pee pi ni;

ɛɛn fɔ wi tipewe pi yaa ka yiri
funwa na janwa wi yege
na.

²⁷ Lere nɔa ka titege wɔ lere mege
ni, wo jate wi ma kaa to
wa ki ni;
lere nɔa kaa sinndelege kongi
mbege wa lere na, ki ma
kaa sɔngɔɔ ma to wo yeɛ
jate na.

²⁸ Yagboyoo wi ma finlele ma ye
leele mbele ni, wi ma pe
panra fun;
yɔn nɔa ki maa leele lele, ki maa
jɔgɔwɔ piin.

Yomiyegele kele yege

27 ¹ Nɔa ma yaa pye goto,
maga kaa ma yeɛ gbogo
ki wogo na;
katugu nɔa ki yaa pye nala yere,
ma sigi jen†.

² Ki yaga lere wa yege mbaa ma
sɔnni, mboro yere ka kaa
ma yeɛ sɔnni;
lere wa yege mbege pye, ki ka ka
yiri wa mboro yere jate
ma yɔn.

³ Sinndelege ki ma nugu,
taambugɔ fun ki yen ma
nugu;
ɛɛn fɔ tijinliwe fu fɔ wi ma gbu
nɔa tege lere ni, wi ma
nugu ma we ki yaara
shyen ti na.

†27.1: Zhaki 4.13-16.

⁴ Kɔnrɔ tendorogo ki yen
 ma tijanga fɔ jɛŋgɛ,
 naŋgbanwa pi yen paa
 lafogo yen ŋga kɪ yin, ma
 jaraga;
 ɛɛn fɔ ambɔ wi mbe ya yere mbe
 yenjaga winfɔ wi sige?

⁵ Lere mbɔɔn jeregi nawa jembe
 ni,
 ko mbɔnrɔ weenre nda ti mɔɔ
 jeregisaga ki lara ma na
 to na.

⁶ Wɔnlɔ ŋa wi mɔɔ jeregi
 kaselege na, ko maga
 naga fɔ wi yen sinje ma
 ni;
 ɛɛn fɔ ma jugu wi kee wa ma
 yɔlɔgɔ mbɔɔn shari, ko
 yen nambara wogo.

⁷ Lere ŋa wi yen ma tin, wi ma je
 senrege na;
 ɛɛn fɔ fungo fɔ wo na, yaraga
 pyew ki ma pye ma tanla,
 ali ŋga ki yen ma sori.

⁸ Lere ŋa wi ma yiri na yanri, ma
 lali wi to ca ki ni,
 wi yen paa sannjele na li yiri ma
 kari lege, ma lali li sere ti
 ni li yen.

⁹ Sinme nuwɔ taan naa wusuna
 nuwɔ taan* yaara ti ma
 nayinme kan senwee wi
 yeri;

ɛɛn fɔ weenre ti tanwa pi ma
 nayinme kan ma we ko
 na.

¹⁰ Maga ka ma wɔnlɔ wi wa,
 nakoma ma to wi wɔnlɔ
 we;

kaŋgbanga ka gbɔn ma na sanga
 ŋa ni, maga ka kari ma
 nɔsepyɔ wi kɔrɔgɔ wa wi
 go;

katugu ma cenyenle ŋa wɪ yɔngɔ
 ma ni, wi ma mbɔnrɔ ma
 nɔsepyɔ ŋa wi yen ma lali
 ma ni wi na.

¹¹ Na pinambyɔ, pye kajenje
 mala nawa pi yinŋi na
 na;

ki ka pye ma, lere ŋa kaa na
 tifaga, pa mbe ya mboo
 yɔn sogo.

¹² Lere ŋa wɪ jilige, wi ka kapege
 ki yan kila paan, wi ma
 lara;

ɛɛn fɔ kambajenje wo ma kapege
 ki yan, ma saa ye wa ki
 ni, ma jɔlɔgɔ ta.

¹³ Na lere wa ka yere letelewe
 wa fɔgɔ go kala ni, ki
 lerefɔ wi derege ki sho
 wi yeri maga tege fɔgɔ ki
 yɔnlɔ;

na wi ka yere nambannjo wa
 fɔgɔ go kala ni, yaraga ka
 sho ki lerefɔ wi yeri maga
 tege fɔgɔ ki yɔnlɔ.

¹⁴ Na lere wa ka sa wi cenyenle
shari magan̄gbɔɔɔ na
yirifaga na,
ki ma jate ndɛɛ danga yi.

¹⁵ Jɛle malinjagara winfɔ wi yen
paa
go n̄ga ki ma koro na sɔɔɔ, na
tisaga kaa paan we.

¹⁶ Na lere n̄a kaa jaa mboo
yerege wi malinjagara ti
na, ki ma cen ndɛɛ tifeleɛge
ko wila jaa mbe yerege,
nakoma wila jaa mbe sinme
tɔnmɔ yigi wa wi kendala.

¹⁷ Tugurɔn to ti ma tugurɔn ti yɔ
mberi yɔn ki tanla;
ki pyelɔmɔ nungba pi na, senwee
wi ma wi senwee yenle wi
kan tijinliwɛ ni.

¹⁸ Lere n̄a kaa wi figiye* tige ki
gbegele, wi ma kaa ki pyɔ
wa ka;
lere n̄a kaa wi tafɔ wi gbegele,
pe ma kaa wi gbɔɔɔ.

¹⁹ Ma kaa wele tɔnmɔ, ma maa
ma yɛɛ yɛge ki yaan wa
cɛ;
ki pyelɔmɔ nungba pi na, na
maga ma senwee yenle
wa nawa jatere cancan
mbe wele, ma mɔɔ yɛɛra
jogo wi jɛn.

²⁰ Yɛge n̄ga na kuulo tara* to
naa wege tijugo ki ni, ti
fa yin mbege yan,

ki pyelɔmɔ nungba pi na, senwee
wi yɛge na tin yaara
welege na.

²¹ Pe ma warifuwe wo naa te wi
ni ti le kasɔn mberi yan
mberi tiyɔnwɔ pi jɛn;
ki pyelɔmɔ nungba pi na, sɔnmɔ
mba pe maa senwee wi
sɔnni, po pi maga naga wi
yen yɛge n̄ga na.

²² Ali na ma ka kambajɛnɛ wi
le sugulo mboo sun paa
yarilire ti yen,
wi kambajɛnme pi se ya laga wi
na.

²³ Ma daga mbɔɔn yaayoro ti
cɛnlɔmɔ pi jɛn jɛnɛ,
ma jatere wi pye ma yaayoro
n̄gbeleye yi na jɛnɛ;

²⁴ katugu penjagbɔɔɔ tila koro
lere yeri fɔ sanga pyew,
wunluwɔ pila koro mbaa kaan
setirige nungba piile yeri.

²⁵ Yan ki kɔn maga wo, na yan
fɔnɔɔ ki kaa yinrigi,
ma yaa yan waga ki koli wa
yanwira ti na.

²⁶ Ma mbe ya mbaa ma yaripɔɔ
ti gbegele ma simbaala pe
sire ti ni,
mbaa ma sikapɛnɛ poro pɛrɛ,
mbe kɛrɛ fɔnndɔ lɔ.

²⁷ Nɔnɔ legere n̄a wi maa taa wa
ma sikaneɛle pe ni, maa
pye ma yaakara, naa ma
go woolo pe yaakara,

konaa maa ma tunmbyeele jeele
pe kala yɔŋɔ wi ni.

28¹ Lepee wi maa fee ali
mbege ta lere woro naa
puro;
ɛɛn fɔ, lesinŋe wi ma taga wi yɛe
na paa jara yirifɔŋɔ yɛn.

² Na tara woolo paga yiri mbe
je, teele pe ma lɛge,
ɛɛn fɔ na tijinliwɛ fɔ naa kagala
kɔɔ jɛnfɔ ka pye wa, tara
ti ma yeresaga ta ma mɔ.

³ Kundigi ŋa wi yɛn fyɔnwɔ fɔ,
mɛɛ fyɔnwɔ fɔ wi yigi
kala li tijanga,
wi yɛn paa tisagbɔɔ ŋga ki ma
pan ma yarilire ti jɔɔ ki
yɛn.

⁴ Leele mbele pe ma je Yenŋele
li lasiri* wi na, poro maa
lepeepe pe sɔnni;
ɛɛn fɔ mbele pe maa tanri lasiri
wi na, poro maa wiin
lepeepe pe ni.

⁵ Lepeepe paa kasiŋge ki kɔɔ
jɛn;
ɛɛn fɔ mbele pe maa Yawe
Yenŋele li lagajaa, poro
ma ki ni fuun ki kɔɔ jɛn.

⁶ Fyɔnwɔ fɔ ŋa wi nawa pi
yɛn ma filige wi na, wɔ
mbɔnrɔ
penjagbɔɔ fɔ ŋa wi yɛn na tanri
konɔ na li kolo li na wi
na.

⁷ Pɔɔ ŋa wi maa tanri Yenŋele
li lasiri wi na, wo yɛn
tijinliwɛ fɔ;
ɛɛn fɔ pɔɔ ŋa wi maa yɛe pinle
kalikali pyefenne pe ni,
wi maa ferɛ waa wi to wi
na.

⁸ Lere ŋa wi maa leele jinni
penjara ni na tɔnli gbɔɔ
jaa ti go na, jɔŋgo mbe ka
taga wi penjara ti legewe
pi na,
wi maa ti gbogolo, ti ma kaa
pye lere wa yɛge woro, ŋa
wi maa fyɔnwɔ fenne pe
yinriwe taa.

⁹ Lere ŋa wi maa nunŋbogolo ke
tɔn, jɔŋgo wiga ka ta mbe
lasiri wi sɛnre ti logo,
ki fɔ wi Yenŋele yɛnrɛwɛ jate pi
ma pye yaritijaanga.

¹⁰ Lere ŋa wi maa lesinmbele
pe punŋgu na pe nii
kombege,
ki fɔ wi yaa to wa wege ŋga wo
jate wɔ kɔn ki ni;
ɛɛn fɔ, lesinmbele poro yaa ka
ferɛwe ta kɔɔɔɔ.

¹¹ Penjagbɔɔ fɔ wi maa wi yɛe
jate wi yɛn kajɛŋge,
ɛɛn fɔ fyɔnwɔ fɔ tijinliwɛ fɔ wi
mbe ya mboo fo furu.

¹² Na lesinmbele paga cew ta, ki
ma pye yɔɔgrimɔ gbɔɔ;

een fɔ na lepeele poro ka fanɲa
ki ta, lere pyew wi maa
wi yeɛ go jaa.

¹³ Lere ɲa wi maa wi kajɔgɔɔ ti
lara, wi kapyegele kaa la
yɔngɔ;

een fɔ lere ɲa wi ma yere wi
kajɔgɔɔ ti na, mberi
yo konaa mberi yaga,
Yenɲele li ma ki fɔ wi
yinriwe ta.

¹⁴ Lere ɲa wi maa fyɛ mbe tipege
pye, ferewe yen ki fɔ wi
woo!

Een fɔ lere ɲa wi maa kotogo ki
ɲgban wi yeɛ na, jɔlɔgɔ
yaa to wi na.

¹⁵ Na lepee ka cɛn tegere ti na
fyɔnwɔ fenne pe go na,
wi ma pye paa jara ɲa wi yen na
kuunru wi yen, nakoma
paa cɛnge urusi ɲa fuɲgo
kì yigi ki yen.

¹⁶ Kundigi ɲa ka pye tijinliwe fu
fɔ, wi kambasinnde to ti
ma lɛge;

een fɔ tɔnli ɲa wi ma ta
nambara ni, wi yen ma
lere ɲa mben, wo yaa
yinwetɔnlɔgɔ ta.

¹⁷ Lere ɲa wì lere gbo, a kila wi
jɔlɔ wa wi nawa,
wi maa fee mbe sa to wa wi
yeera fanga ki ni.
Lere kpɛ ka kaa yerege.

¹⁸ Lere ɲa kaa tanri wi nawa pi
ni pì filige wi na, wi yaa
shɔ;

een fɔ lere ɲa kaa kongolo shyen
tanri, ɲgele kè koolo
koolo, ki kɔsaga wi yaa
ka to nuɲgba ni.

¹⁹ Lere ɲa wi maa wi kere ti fali,
wi maa yaakara taa suyi;
een fɔ lere ɲa wi maa go fu
kagala piin, fyɔnwɔ pi yaa
to wo na suyi.

²⁰ Lere ɲa pè taga wi na, wi yaa
duwaw lɛgere ta;

een fɔ lere ɲa wila ki jaa mbe
pye penjagbɔɔ fɔ fyaw,
wi se ka koro mbajɔlɔwɔ.

²¹ Mbe lere wa mbɔnrɔ wa na
kiti kɔngɔ na, ki woro ma
yɔn;
ma si yala pele ma kapege pye
ki wogo ki na singbele
nuɲgba kala na.

²² Yege mbatinwe fɔ wi maa
gbinri penjara ti na,
een fɔ wila ki jen mbe yo fɔ
fyɔnwɔ yaa ka to wi na.

²³ Na lere wa kaa lewee yenle wa
jɛregi wi punɲuwɔ na,
ki lerefɔ wi kala li ma kaa
sɔngɔɔ maa ndanla ma
we ɲa wi maa wi lele naa
fanla wi na.

²⁴ Lere ña wi maa to nakoma
wi nɔ wi yu mbe sho fɔ
kapege ma,
ki fɔ wi yen jɔgɔwɔ pyefɔ wi
pinleyenle.

²⁵ Lere ña wi maa yege tungu
leele na, wi maa maara
kɔɔn;
ɛɛn fɔ lere ña kaa jigi wi taga
Yawe Yenñele li na, wi
yaa yarijende legere ta.

²⁶ Lere ña wi maa jigi wi taga wi
yeera nawa jatere wi na,
ki fɔ wi yen lembige;
ɛɛn fɔ ña wi maa tanri na yala
kajenme pi ni, wo yaa ka
shɔ.

²⁷ Lere o lere wi maa fyɔnwɔ
fenne pe kaan, wo se ka
yaraga ka la;
ɛɛn fɔ lere ña wi woro na jaa
mbaa fyɔnwɔ fenne pe
yaan, danja yaa wo yigi.

²⁸ Na lepeelega paga fannga ki ta,
lere pyew wi maa wi yeɛ
go jaa;
ɛɛn fɔ, na paga laga wa fannga
ki na, lesinmbele pe ma
lege.

29 ¹ Lere ña pè yeri yerewe
legere ni, a wùu nungbolo
li ngban ma je pi na,

ki fɔ wi yaa ka tɔngɔ mbe wɔ wa
yɔnlɔ nungba, were se ka
ta wi kala li na.

² Na lesinmbele paga lege[†], tara
woolo pe maa yɔgɔri;
ɛɛn fɔ na lepeelega paga cɛn fannga
ki na, tara woolo pe maa
jeɛn jɔlɔgɔ ki keɛ.

³ Lere ña kajenme pi yen maa
ndanla, wi maa to wi
nawa pi yinngi;
ɛɛn fɔ lere ña wi maa kee
nanjaala kɔrɔgɔ, wi maa
yarijende ti jɔgɔ.

⁴ Wunlunaja ña wi maa wi
wunluwɔ pi piin na
kasinngɛ piin, wi tara ti
ma yeresaga ta;
ɛɛn fɔ ña wi ma nizara wɔgɔ ki
ngban tara woolo pe na,
wo ma tara ti jɔgɔ.

⁵ Lere ña wi maa wi lewee yenle
wi lele,
ki fɔ wi yen na mere jaan wa wi
yeɛ yege.

⁶ Lepee wi kajɔgɔrɔ ti ma pye
penɛ wi na,
ɛɛn fɔ lesinngɛ wo maa nayinme
nii na yɔgɔri.

⁷ Lesinngɛ wi ma nga ki daga
fyɔnwɔ fɔ wi ni ki jen;
ɛɛn fɔ lepee wila ko jenme po ta.

[†]29.2: ñga ki yo fɔ: *Na lesinmbele paga lege*, Eburuye senre ti ni ki mbe ya logo fun
fɔ: *Na lesinmbele paga cɛn fannga ki na*.

⁸ Mbele pe maa tege leele na, pe
ma ca ki gbɔn mbege piri;
ɛɛn fɔ mbele pɛ kala jen, poro ma
ca woolo pe nanɔɔbanwa
pi sogo pe na.

⁹ Na kiti kɔnkala ka ye kajenɔɔ
wo naa kambajenɔɔ wi ni
pe sɔɔɔwɔ,
kambajenɔɔ wi mbe ya nawa
nɔɔban nakoma mbaa tege,
ɛɛn fɔ wi se yeyinɔɔ ta
wa ki kala li ni.

¹⁰ Lere nɔ wi nawa pi yen ma
filige wi na, legbolele pe
maa panra;
ɛɛn fɔ lesinmbele poro maa pye
pe cɛnyɛnɛ.

¹¹ Lembige ki maga nanɔɔbanwa
kapyere ti ni fuun ti naga
kpenɔɔbelɔɔnɔɔ;
ɛɛn fɔ kajenɔɔ wo maa
nanɔɔbanwa pi yingiwɛ jen
mboo sogo.

¹² To nɔ kaa yagbogolo sɛnɛ
nuru,
wi tara legbɔɔɔ pe ni fuun pe
ma pye lepeele.

¹³ Fyɔnwɔ fɔ wo naa nɔ wi maa
nii fyɔnwɔ fɔ wi go na wi
ni, kala nunɔɔba li yen ma
pe pinɛ, lo yen fɔ:
Yawe Yenɔɔnɛ li yenɔɔnɛ kan
pe ni fuun shyen pe yeri
mbaa yaan.

¹⁴ Wunlunɔɔnɔ nɔ wi maa fyɔnwɔ
fɛnɛ pe kiti wi kɔɔn na
kasinɔɔnɔ piin,
wi wunluwɔ pi ma yeresaga ta
fɔ sanga pyew.

¹⁵ Korowo gbɔnɔɔ to naa yerɛwe
sɛnɛ ti ni, ti ma kajenɛ
kan lere yeri;
ɛɛn fɔ pyɔ nɔ ka koro wi yɛɛ na,
wi ma ferɛ wa wi nɔ wi
na.

¹⁶ Na lepeele paga lɛge, kapere
pyege ki ma lɛge;
ɛɛn fɔ pilige ka, lesinmbele pe
yaa ka lepeele pe yan pe
yen na tuun.

¹⁷ Ma pyɔ wi koro jɛnɔɔ, pa kona
wi yaa ka yeyinɔɔ kan
ma yeri,
mbɔɔn nawa pi yinɔɔnɔ ma na.

¹⁸ Na Yenɔɔnɛ li yɔn sɛnɛ ti
kanagala woro wa (mbaa
leele pe yerɛgi),
tara woolo pe tangalɔɔmɔ pi ma
piri;
ɛɛn fɔ lere nɔ wi maa tanri lasiri*
sɛnɛ ti na, ferɛwe yen wi
woo!

¹⁹ Yɔn sɛnyoro to cɛ ma ti ma
tege ma kulo wi koro,
katugu, ali na wi kari logo mbe
wali ti na, wila tanga ti
na.

²⁰ Na maga lere yan, ɲa wi ma
para wila jatere pye,
kona mɔɔ jigi wi taga lembige
na ko mbɔnrɔ ma wɛ wo
na.

²¹ Lere ɲa kaga tanla wi kulo wi
na mbe sa toro, mbege le
wa wi punwe sanga wi ni,
ki kɔsaga, wi ma kaa yo wi yen
wi tafɔ wo pyɔ.

²² Lere ɲa wi maa nawa ɲgbanni
jaga jaga, wi maa maara
kɔɔn;
lere ɲa wi kotogo ki yen ma
gbɔɔ wi na, wi maa
kapere legere piin.

²³ Senwee wi yɛɛ gbɔɔwɔ pi ma
kaa wi tifaga;
ɛɛn fɔ lere ɲa wi maa yɛɛ tirige,
wi yaa ka gbɔɔwɔ ta.

²⁴ Lere ɲa ka yɔn wa nunɔba yoo
ni, wi yɛɛ yinwege ko wi
panra;
wi maa danɔa ɲa ki yaa to wi
na ki senre nuru, ɛɛn fɔ
wila yenle mbe yoo wi
naga.

²⁵ Ma kaa fyɛ senweele pe yege,
ki ma pye penɛ wa ma
tɔɔɔ ti nɔɔɔ;
ɛɛn fɔ lere ɲa wi maa jigi wi
taga Yawe Yenɲele li na,
tipege se gbɔn wo na.

²⁶ Lelegere pe maa ki jaa pe kala
li pe kundigi wi ndanla;

ɛɛn fɔ Yawe Yenɲele lo li ma lere
nunɔba nunɔba pyew wi
kala li cancan kasingɲe
ni.

²⁷ Leele mbele pee sin pe kala li
yen ma tijanga lesinmbele
pe yege na;
lesinmbele pe kala li yen ma
tijanga lepeepe pe yege
na.

AGURI WO NAA LEMUWELI PE SENYORO

30--31

Aguri wi senre

30 ¹ Yake pinambyɔ Aguri wi
senyoro ti nda. Senre nda to
ki naɲa wila yo Itiyeli wi kan. Wila
ti yo Itiyeli wo naa Ukali pe kan.

² Ee, mi yen lembige ma we
senwee pyew wi na;
senwee tijinliwe woro na yeri.

³ Mi si kajenme pi ta,
mba pi yaa ti mbe Yenɲele na li
yen kpoyi* li jen.

⁴ Ambɔ wi lugu ma kari wa
yenɲele na, ma yiri wa ma
tigi?

Ambɔ wila ya ma tifelege ki yigi
maga kuru wa wi kendala
li ni?

Ambɔ wila ya ma tɔnmɔ pi fo wa
wi derigbɔɔ ki ni?

Ambɔ wi tara ti kɔngɔɔ ke gbɔn?

Ki fɔ wi mege ko yen kikiin? Wi
pinambyɔ wi mege ko yen
kikiin?

Na kaa pye maga jen, ki yo!

⁵ Yenjele li senre ti ni fuun ti yen
kaselege,
li yen paa tugurɔn sigeyaraga*
yen mbele fuun pe ma pe
yɛɛ karafa li na pe kan.

⁶ Maga ka yaraga ka taga li senre
ti na,
nakoma li yaa ma jeregi mbege
naga fɔ ma yen yagboyoo.

⁷ Yenjele, mi yen na kagala
shyen yenri ma yeri,
maga ka je mbe ke pye na kan
sanni mbe sa ku.

⁸ Nambara senre naa yagbogowo
senre ti laga lali na ni;
maga kanla pye fyɔnwɔ fɔ mbe
sa toro, maga si kanla
pye penjagbɔɔ fɔ mbe sa
toro,

ɛɛn fɔ yɔn suro nda ti yala na ni
mbaa na yinwege ki piin,
ma to kan na yeri.

⁹ Mɔ jen na mi ka pye penjagbɔɔ
fɔ mbe sa toro mi yaa ka
ya mbe je ma na,
mbe yo fɔ: «Yawe Yenjele lo yen
ambɔ fɔ?»

Nakosima na mi ka pye fyɔnwɔ
fɔ mbe sa toro, mi yaa ka
ya mbaa yuun,
mbe mboro ŋa na Yenjele ma
mege ki jɔɔ.

¹⁰ Maga ka sa tunmbyee wa
mepege yeri wi tafɔ wi
kan;

nakoma wi yaa ma danɔa, ma
yaa sɔɔn kajɔɔɔ ki go
kala li le.

¹¹ Leele pele yen wa, pe ma pe
teele pe danɔa,
paa si sentanra yo pe neele pe ni.

¹² Leele pele yen wa, pe maa pe
yɛɛ jate pe yen fyɔngɔ* fu,
mbe sigi ta pe fa pe kapere
fyɔngɔ ki jogo mbege laga
wa.

¹³ Leele pele yen wa, pe maa pe
yɛɛ gbogo fɔ ma saa toro,
ali yere pe maa leele pe wele
taw.

¹⁴ Leele pele yen wa, pe ŋgangala
ke yen paa tokobiye yen,
pe tugbilala ŋgangala ke yen paa
gbengele yen;
pe ma mbele pe yen tege na pe
kɔ mbe pe wɔ wa tara ti
ni,
mbe fyɔnwɔ fenne pe kɔ mbe pe
wɔ wa senwee piile pe
sɔɔɔwɔ.

Yomiyegele ŋgele ke yen na yaara yɔn nari

¹⁵ Sumbonɔ shyen yen kasanwa
shɔnrindɔngɔ ki yeri,
mbele pe maa yuun fɔ: «Ki kan!
Ki kan.»

Yaara taanri yen wa, nda ti yenle
na tin yaraga na,
ti yere yen fɔ yaara tijere, nda
tila yo fɔ: «Ki yala ma!»

¹⁶ Kuulo tara* re, naa jambasee,
naa tara nda tɔnmɔ nari labɔ,
koonaa kasɔn ki ni, ko n̄ga kila yo
fɔ: «Ki yala ma!»

¹⁷ Lere n̄a wi maa t̄ege wi to na,
koonaa mbe je mbaa nuru wi nɔ
wi yeri,
yanwira laforo kaankaanye pe
yaa kaa yengele ke sugulo
mbe ke wɔwɔ,
yɔn piile pe yaa kaa yɔli.

¹⁸ Yaara taanri wa, nda ti toro
na jenme pi na,
ti yere yen fɔ yaara tijere, nda mi
siri kɔrɔ jen.

¹⁹ Yɔn wi torokonɔ wa naayeri,
naa wɔwɔ ki torokonɔ wa
walaga ki na,
naa tɔnmɔkɔrɔ ki torokonɔ wa
kɔwɔje wi nandogomɔ,
koonaa n̄a wi torokonɔ mbe
kari wa sumboro wi yeri†.

²⁰ Nandaa wi maa piin yege n̄a
na koyi yeen:
Wi ma li mboo yɔn ki turugo,
mbe sho fɔ: «Mii kapege pye†.»

²¹ Yaara taanri yen wa, nda ti
ma ti tara ti ma yegeyege,
ti yere yen yaara tijere nda ti
kala li se kun tara ti ni.

²² Kulonaja wi pye wunluwɔ,
tjinliwe fu fɔ wi yarijende legere
ta wi tin,

²³ jele n̄a wi jogo wii yɔn, wi
naja ta wi pɔri wi yeri,
koonaa kulojɔ wi cɛn wi tafɔ jele
wi yɔnlɔ.

²⁴ Yaara yenwere tijere yen laga
tara ti na, nda ti yen ma
tunmɔlɔ fɔ jɛnge,
ɛɛn fɔ kajenme gbɔɔ si yen ti yeri
jɛnge.

²⁵ Mimbele pe yen yaara cɛnle
na fannga woro li ni,
ɛɛn fɔ pe ma pe yaakara ti wulo
mari gbogolo yarilire
kɔnsanga ni.

²⁶ Yan yaara nda pe yinri
damaye†, pe yen yaara
cɛnle na fannga woro li
ni,
ɛɛn fɔ pe ma saa pe sinlesara ti
gbegede wa waliwere ti
sɔwɔwɔ.

²⁷ Wunluwɔ woro kambɛere ti go
na,
ɛɛn fɔ ti maa yinrigi n̄gbeleye
n̄gbeleye na kee na yala.

²⁸ Lere mbe ya faramandana li
yigi kee,
ɛɛn fɔ li ma ye wa wunlumbolo
pe wunluwɔ yinre ti ni.

†30.19: N̄ga k̄i yo fɔ: *Koonaa n̄a wi torokonɔ mbe kari wa sumboro wi yeri* pele maa ki jate ma yo ki senre ti kɔrɔ wi mbe ya logo fun fɔ n̄a naa jele pe ma pe yee ndanla yege n̄ga na mbe sa gbɔn pe yee na.

†30.20: *Wi ma li mboo yɔn ki turugo*, ko kɔrɔ wo yen fɔ na wi ka saa nangala li pye mbe kɔ, wi ma saa woli jan̄go lere ka kaga jen.

†30.26: Dama wi yen ma yiri polo kɔrɔwɔ.

²⁹ Yaara yenwere taanri wa, nda
ti tangala lomo pi yen ma
yon,

ti yere yen yaara yenwere tijere,
nda ti karilomo pi yen ma
yon.

³⁰ Jara we, wo na wi yen kotogo
ni ma we wongaala pe ni
fuun pe na,

wila songoro pungo yaraga ka
kpe yege.

³¹ Ngopolo we, wo na wi ma yiri
ma yere wi toro ti na
kooa sikapolo[†] wi ni;
naa wunlunana na wi ma keli
malingbono pe yege na
tanri.

³² Na kaa pye kambajenme pi
toro ma ni, fo a mo ye
gboro,

nakoma na kaa pye ma jater
pee pye,

koni ma daga mbono yon ki ton
mbe pyeri;

³³ katugu na maga nono na wi
tanga wi gbon, wi ma yiri
nono nara;

na maga ma numala li tere, li ma
kasanwa yiri;

na maga nanngbanwa kala pye,
ma ma maara kon.

**Yerewe senre nda wunlunana
Lemuweli wi no wila kan wi yeri**

31 ¹ Wunlunana Lemuweli wi
senre ti nda, wi no wila wi

naga ma yerewe senre nda yo wi
kan tori yeen.

² Na pinambyo, mbe yingi yo ma
kan san?

Na latirige pyo, mbe yingi yo ma
kan?

Mboro na mi yon folo* kon mee
ma se, mbe yingi yo ma
kan?

³ Maga kon fannga ki ko jele
wogo na,

jele mbele pe maa wunlumbolo
pe punngu, maga kon
ye le pe kee!

⁴ Lemuweli, duven wii daga
wunlumbolo pe ni,
fannga fenne pee daga mbaa
sinme welewe lagajaa
mbaa woo.

Wunluwo si daga mbaa ko piin.

⁵ Nakoma na wi ka wo mbe tin,
wi yaa fege kondengele
ke na,

mbe mbele fuun pe yen tege na
pe tanga ki sho pe yeri.

⁶ Ye sinme welewe pi kan lere na
wi yen na kee kusaga wo
yeri,

ye duven wi kan lere na wi nawa
pi tanga wi na wo yeri.

⁷ Wi ta wuu wo wi fege wi
fyonwo pi na,

wi ta wi nawa wo wi tege ki na
pew!

⁸ Mbele senyogo ki yen ma
ngban pe yeri, ma daga
mbe para mbe yere pe ni,

[†]30.31: Sikapolo na senre ti yo wi ma pye ma yagara ma ton, wi tangala lomo pi si yen
ma yon.

pè je mbele na, ma daga mbe
para mbe yere pe ni.

⁹ Ma daga mbaa para, mbaa kiti
sinɲe kɔɔn,
mbe yere fyɔnwɔ fenne naa
yɔnɲɔɲɔɲɔ fenne pe ni.

Jele ɲa wi yen jenne

¹⁰ Ambɔ wi mbe ya mbe jele
jenne ta?

Wi sɔnɲɔ kɪ we lagba
sɔnɲɔɲɔɲɔ woo na[†].

¹¹ Wi pɔlɔ wi ma taga wi na fɔ
jenne,
yarijenne ko ka soo pɔlɔ wi la wa
go ki ni.

¹² Wi maa kajenne piin wi pɔlɔ
wi kan,
wila tipege kpɛ pye wi na wi
yinwege piliye yi ni fuun
yi ni.

¹³ Wi ma simbasire naa len* jese
lagaja,
mberi tunɲo pye wi yeera keyen
yi ni nayinme ni.

¹⁴ Wi ma pye paa safari wafenne
pe tɔnmɔkɔɲɔ tɔnɲɔɲɔ ti
yen,
wi maa yinrigi wi yaakara ti ni
lege na paan ti ni.

¹⁵ Wi ma yiri faa na laga ki fa
laga gben,
mbe yaakara gbegele wi go
woolo pe kan,
mbe tunndo ti yeɛle wi
tunmbyelee jeɛle pe na.

¹⁶ Wi ma jatere pye kere ta wogo
na, mbe siri lɔ,
wi ka tɔnli ɲa ta wa wi tunɲo ki
ni, wi maa le ma ɛɛzen*
tiire sanri.

¹⁷ Wi maa kurujara wi pɔ mbe
fanɲa le wi yeɛ ni,
mboo keyen yi ɲɲan tunɲo ki
na.

¹⁸ Wi maga yan fɔ wi yen na tɔnli
legerɛ taa wa wi safari
waga ki ni,
wi fitanla* wila figi yembine,
(wi maa tunɲo piin wi
na).

¹⁹ Wi ma kaande wi yigi mbaa
pinli,
mbaa vaan wi sunrugu wi
yombɛgele ke ni.

²⁰ Wi maa keɛ ki sanga na
fyɔnwɔ fenne pe kaan;
wi maa keɛ ki sanga na mbele pe
yen tege na pe sari.

²¹ Were sanga ni, wila la fye mbe
yo were yaa wi go woolo
pe yigi,
katugu yaripɔɲɔ liire yen pe ni
fuun pe yeri.

²² Wi ma danɲgoolo ti wi yeɛ
kan;
len jese yaripɔɲɔ naa kondoro
yaripɔɲɔ tiyɔnɲɔ yen wi
yeri fun.

²³ Na wi pɔlɔ wi ka sa cɛn wa ca
leleɛle* pe ni, wa ca ki
mbogo yeyɔnɲɔ ki na,

[†]31.10: Mbege le verise ke woo wi na fɔ sa gbɔn verise nafa ma yiri ke woo wi na, verise nungba nungba pyew wi le Eburu senre ti senpiile mbele pe ma tege nari yɔnɲɔgi wo wa ni, maga le wi senpyɔ kɔnɲbanɲa wi na, wo ɲa pe yinri alefu fɔ ma saa gbɔn wi punɲo woo wi na, wo ɲa pe yinri tavu.

leele pe maa wi jate.

²⁴ Wi maa yaripɔɔ tiin nari pɛɛ,
na kurusijaraye gbegele na pe
kaan safari wafenne pe
yeri paa pe pɛɛ.

²⁵ Fanna konaa gbɔgɔwɔ pi ni,
to ti yen wi fereyaara re;
wi maa sɔnri wi goto kala li na,
na tɛɛ.

²⁶ Wi maa para kajenme ni,
yerɛwɛ senre jende to ti maa
yinrigi wa wi yɔn.

²⁷ Wi maa wi go kagala ke kɔɔsi,
wila la tiyanra piin mbaa wi yɔn
suro ti taa.

²⁸ Wi piile pe ma yiri naa
metanga yinri,
wi pɔɔ wi maa wi sɔnni na yuun
fɔ:

²⁹ «Jeele legere yen wa, mbele pe
tangalɔmɔ pi yen ma yɔn,
ɛɛn fɔ mboro wogo ko we pe ni
fuun pe wogo ki na.»

³⁰ Wire ti ka pye sara ni ki maa
lere fanla, tiyɔnwɔ pi ma
kaa kɔ,
ɛɛn fɔ jɛle ɲa wi maa fyɛ Yawe
Yenɲele li yege, wo pe yaa
ka sɔn.

³¹ Wi tunngo ki tɔnli wi daga
yoo kan wi yeri;
ca woolo pe daga mbaa wi
gbogo wi tunngo ki kala
na.